

Budget 2016 för Stockholms stad och inriktning för 2017-2018 samt ägardirektiv 2016-2018 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Ett Stockholm för alla

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ har enats om att tillsammans förelägga kommunfullmäktige detta förslag till budget för Stockholms stad 2016. Förslaget till budget tar sin utgångspunkt i förslag till vision 2040 om ett Stockholm för alla.

Stockholm är möjligheternas stad. Hit flyttar människor för att utbilda sig och arbeta. Här finns utveckling och ambitioner sida vid sida. Stockholm har en fantastisk natur, ett brett kulturliv och en kreativitet som gör att staden växer. En jämlik stad som värnar om sina invånare kommer att växa sig stark. Därför strävar vår politik efter att ge fler människor chansen att förverkliga sina drömmar.

Staden byggs av människor i samarbete. Det är när vi samverkar som vi gemensamt kan skapa förutsättningar för arbete, utbildning, fler bostäder, en likvärdig skola och därmed lägga grunden för allas trygghet och utveckling. Stockholm utvecklas på ett hållbart sätt genom höga ambitioner inom klimat och miljö som vi tillsammans tar ansvar för. En fördjupad demokrati där alla kan påverka gör vårt Stockholm bättre. Ett öppet, antirasistiskt, jämställt Stockholm med lika rättigheter och möjligheter är det Stockholm vi är stolta över.

Under det år som gått sedan majoritetsskiftet i Stockholm har betydande steg tagits för att skapa en långsiktigt sammanhållen och hållbar stad. Stödet till skolor med stora behov har förstärkts och möjligheterna för barn och ungdomar att delta i förenings- och kulturliv har ökat genom exempelvis sänkta avgifter. Arbetslösheten bland unga har sjunkit genom en aktiv arbetsmarknadspolitik. Samtidigt har beslut fattats för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom exempelvis fler möjligheter till vuxenutbildning och ett långsiktigt höjt bostadsbyggande. Den sociala sammanhållningen har stärkts genom bland annat ett stopp för utförsäljning av hyresrätter och ett aktivt demokratiarbete i stadens alla verksamheter. Anträngningar har gjorts för att möta de klimatutmaningar som Stockholm och övriga Sverige står inför. Satsningar för att skapa en hållbar infrastruktur har påbörjats, exempelvis genom åtgärder som avser minska bilismens negativa påverkan på staden. Vidare har insatser genomförts för att förbättra stadens luft och vatten och för att förbättra barnens dagliga vistelsemiljö.

Under 2015 har kommunfullmäktige därtill fattat beslut om en rad institutionella reformer som kommer förbättra stadens möjligheter att under 2016 arbeta enligt den höjda ambitionen att Stockholm ska vara en stad för alla. Den sociala hållbarhetskommisionen fortsätter sitt arbete med att kartlägga och synliggöra utvecklingen i staden. Den sociala investeringsfonden kommer möjliggöra tidiga och förebyggande sociala åtgärder. Kompetensfonden kommer genom ökade utbildningsinsatser att bidra till en ökad förmåga att möta invånarnas behov. Rådet för mänskliga rättigheter är inrättat för att stödja och ge råd i stadens arbete för mänskliga rättigheter och därigenom bland annat bidra till utvecklandet av ett jämställt, normkritiskt, antirasistiskt, icke-diskriminerade och tillgängligt arbetssätt.

I den långsiktiga visionen om ett Stockholm för alla tydliggörs ett helhetsperspektiv på stadens framtida utveckling. En politik som strävar efter ett socialt, ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt hållbart samhälle skapar de förutsättningar som krävs för att ge dagens och morgondagens stockholmare chansen att växa och leva ett gott liv.

Ett socialt hållbart samhälle innebär att Stockholm ska vara en stad som håller samman. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm har visat att skillnaderna mellan stadsdelar och olika grupper har ökat och för att vända denna utveckling behöver staden föra en offensiv politik som tar sin utgångspunkt i såväl etablerad forskning som den kompetens som finns i organisationen. Oavsett var du växer upp eller med vilka förutsättningar du börjar ditt liv ska du som stockholmare ha möjlighet att färdas väl genom livet. Då krävs en förskola som ger tid för varje barn och en jämlik skola som ger stöd till varje elev utifrån dess förutsättningar. Ett hållbart samhälle förutsätter också trygga jobb och tillgång till bostäder som alla har råd att hyra. Äldre ska kunna lita på att all omsorg drivs med ambitionen, och förmågan, att ge alla en trygg ålderdom snarare än vinstintresse. Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Alla invånare ska ha rätt att leva ett liv fritt från våld och förtryck. Barnets rättigheter ska tillgodoses genom att FN:s barnkonvention genomsyrar stadens verksamhet. Social utsatthet ska bekämpas genom ökade insatser mot exempelvis hemlöshet.

Stockholm ska vara den bästa staden att växa upp i. Det är en stor utmaning eftersom ojämlikheten i skolan och antalet anmälningar om barn som far illa har ökat under lång tid. Denna budget gör därför en särskild satsning för att möta just detta. Förskolan ges en ekonomisk förstärkning såväl av grundschablonen som det socioekonomiska stödet för att bättre kunna möta barn med stora behov. Skolan ges förbättrade förutsättningar och ett tydligt uppdrag att stärka exempelvis elevhälsan. Socialtjänsten ges kraftigt ökade resurser för att kunna jobba med barn och ungdomar som far illa.

Ett ekologiskt hållbart samhälle ger oss, och kommande generationer, förutsättningar att leva och utvecklas. Stockholm ska intensifiera omställningen till att bli en ekologiskt hållbar stad genom höga ambitioner inom klimat och miljö. Under mandatperioden ska stads- och trafikplanering främja hållbar utveckling genom ett aktivt arbete med att stärka och utveckla Stockholms grönstruktur samt att gång, cykel, och kollektivtrafik prioriteras. Miljövänliga transporter ska stimuleras och energieffektivisering prioriteras. Ekologisk mat ska vara ett givet val i stadens verksamheter och barn ska garanteras en giftfri vardag. Alla barn ska ha nära till naturen och frisk luft. Det betyder att biltrafikens påverkan på miljön och klimat måste minska. Barn är extra känsliga för luftföroreningar och särskild hänsyn ska tas till deras uppväxtmiljö. Det är en avgörande faktor i arbetet med att göra Stockholm till den bästa staden att växa upp i.

Ett ekonomiskt hållbart samhälle skapar grunden för att staden ska stå sig stark. Viktigast för att skapa en god ekonomi är att fler ges möjlighet till arbete. Därför ska arbetslösa ungdomar erbjudas jobb, utbildning eller praktik. Högre ambitioner för vuxen- och högskoleutbildning och bostadsbyggande är andra beståndsdelar i en politik för hållbar ekonomisk tillväxt. Genom förstärkt yrkesutbildning förbättras nu matchningen på Stockholms arbetsmarknad. Fler bostäder ska byggas, med särskilt fokus på fler hyresrätter och studentbostäder. Staden ska hushålla med såväl skattebetalarnas pengar som med ändliga naturresurser. Den offentligt drivna verksamhetens ställning ska stärkas och investeringar för att Stockholm ska vara starkt även i morgon ska prioriteras. Staden ska fortsatt ha en stark ekonomi.

Ett demokratiskt hållbart samhälle bygger på jämställdhet, jämlikhet, tillgänglighet och frihet från våld och diskriminering. Stockholm ska vara en stad som går före när det gäller invånarnas möjlighet att påverka. Därför behöver fler beslut fattas nära stadens invånare. Stockholm är en stad där människor med många olika bakgrunder, erfarenheter och förutsättningar lever. Staden ska höja ambitionsnivån för att alla, oavsett legal status, ska ges rättigheter och möjligheter som garanterar ett värdigt liv. Stockholm ska vara en stad där människor kan söka skydd från krig och förtryck.

Staden ska respektera och leva upp till mänskliga rättigheter samt arbeta för att höja medvetenheten om mänskliga rättigheter bland stockholmarna. Alla verksamheter i staden ska analysera och följa upp hur de tillvaratar mänskliga rättigheter i sitt vardagliga arbete. Staden ska ligga i framkant i frågor som handlar om jämställdhet och likabehandling.

Med utgångspunkt i denna långsiktiga vision kommer Stockholms stad arbeta utifrån följande inriktningsmål under tiden fram till 2018.

1. Ett Stockholm som håller samman
2. Ett klimatsmart Stockholm
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Ett Stockholm som håller samman

Visionen om en stad som håller samman: "Stockholm är en stad som får alla att växa. Här har alla barn och vuxna framtidstro och möjligheter att förverkliga sina liv. Stockholm är en sammanhållen stad som sjuder av liv och rörelse i alla stadens delar. Den offentliga välfärden är en grund för livskvalitet och trygghet för stockholmarna under livets alla skeden."

För att nå visionen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till följande mål för verksamhetsområdena:

- Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor
- Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla
- Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar
- Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo
- Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla
- Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande
- Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet

Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor

Alla barn ska ha lika goda möjligheter oavsett bakgrund. Stadens verksamheter ska bidra till att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans och därigenom värnar barnets rättigheter. Satsningar på att höja kvaliteten i skola och förskola är grundläggande för detta, men även beslutsfattande inom andra politikområden påverkar möjligheten att nå målet. Det kommande handlingsprogrammet för barns rättigheter ska vara en utgångspunkt för verksamheterna.

Barnen i Stockholm har rätt till ett rikt liv med jämlik och god tillgång till lek, kultur och idrott. Barns miljöer såsom förskole- och skolgårdar ska förbättras, avgifter hållas låga och hinder för deltagande i aktiviteter tas bort. Stockholm behöver fler mötesplatser för barn och unga, inte minst för flickor och hbtq-personer. Staden ska aktivt verka för minskad barnfattigdom med såväl generella insatser som genom det sociala arbetet. Stockholm ska vara en stad där alla familjer, oavsett konstellation, ska behandlas lika.

Skolan och förskolan ska prioriteras och nödvändiga resurser ska tillföras till dessa verksamhetsområden. Takten i utbyggnaden av nya förskolor och skolor ska öka. En av de viktigaste uppgifterna för Stockholm är öka andelen elever som klarar grundskolan och blir behöriga till gymnasieskolan. Därför ska staden genomföra satsningar i en tidig ålder för att alla barn ska klara skolans grundläggande mål. Likvärdigheten i skolan ska öka och insatserna för språkutveckling samt modersmål ska förstärkas redan i förskolan.

Enskilt viktigast är att öka tiden som varje barn har med en pedagog. Fler lärare och pedagoger samt mindre skolklasser i framförallt lägre åldrar ger dokumenterat bättre skolresultat. Särskilt fokus kommer därför att läggas på att klara behovet av lärare, förskollärare och övriga personalgrupper i skolan. Möjligheten för stadens medarbetare att utbilda sig vidare ska kombineras med ett strategiskt arbete för att rekrytera fler lärare. Detta arbete ska innefatta bättre arbetsvillkor med mindre administrativa krav, bättre löner samt insatser för att intressera pedagoger att arbeta i Stockholms stads förskolor och skolor. Förskolan ges en ekonomisk förstärkning såväl av grundschablonen som det socioekonomiska stödet för att bättre kunna möta barn med stora behov. Skolorna ska arbeta aktivt med att alla når målen genom exempelvis organiserad hjälp med läsläsning eller annat individuellt anpassat stöd. Skolor med låga kunskapsresultat ska kunna anställa de skickligaste lärarna och antalet specialpedagoger och speciallärare ska öka. Introduktionsgrupper/förberedelseklasser ska finnas på skolor över hela staden. Fritidsverksamheten fyller en viktig roll för barnets bildning och utveckling. Verksamheten behöver ges förutsättningar för att klara sitt uppdrag. Målet är mindre barngrupper i fritidshemmen.

Det är skolans ansvar att alla barn känner trygghet och mår bra under sin skolgång. Den psykosociala ohälsan bland Stockholms elever ska minska och det behövs fler vuxna i skolan, förstärkt elevhälsa och insatser mot mobbning. De höga ohälsotalen syns särskilt bland unga tjejer och hbtq-personer, där transpersoner är en särskilt utsatt grupp. Därför är det viktigt att fortsätta arbetet med att stärka hbtq-kompetensen i skolan.

Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla

För att förhindra sociala problem behöver stadens verksamheter fokusera på det förebyggande arbetet och tidiga insatser. Den sociala barn- och ungdomsvården och missbruksvården ska förstärkas och socialsekreterarnas arbetssituation förbättras. Stadens handlingsplan för utveckling av socialpsykiatri ska genomföras. Stockholms stad inför en fond för sociala investeringar och verksamheterna ska initiera projekt som bidrar till stadens mål. Fonden samordnas med arbetet inom den sociala hållbarhetskommisionen.

Staden behöver förstärka sina insatser mot hemlöshet och sänka trösklarna för att få fast bostad, genom bland annat ett utvecklat förebyggande arbete och fler hyresrätter till rimliga hyror.

Stadens verksamheter ska säkra kunskapen om papperslösas rättigheter. Riktade insatser som exempelvis fler alternativa sovplatser för utsatta EU-medborgare ska skapas. Stockholm ska vara en stad som utvecklar insatser för att nyanlända ska få möjlighet att fullt ut delta i samhällslivet.

Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

Stockholm ska vara en stad som håller ihop, med trygga och levande stadsdelar. I lokalsamhället finns starka krafter för att utveckla staden. Staden ska arbeta tillsammans med stockholmarna samt tillsammans med de föreningar och sociala företag som tar till vara den kraft som finns i lokalsamhället.

Staden ska ha ett tydligt fokus på de delar av staden som har störst behov i enlighet med kommande riktlinjer för det lokala utvecklingsarbetet. Den nya inriktningen för ytterstadsarbetet ger möjligheter till dialog med invånarna och långsiktigt stabila förutsättningar för stadsdelsnämndernas utvecklingsarbete. Alla stadsdelsnämnder ska därför ta fram lokala utvecklingsprogram.

Tillsammans med satsningar på skola, jobb och tidiga sociala insatser, ska en utveckling av levande och välskötta stadsmiljöer i hela staden vara i fokus. En stadsövergripande strategi för levande lokala centrum ska genomföras. Stadens offentliga rum ska vara av hög kvalitet och erbjuda parker och torg som är inbjudande och levande. Barnperspektivet ska genomsyra detta arbete, där barns behov av lek och rörelse får ta plats. Bostäder och offentliga byggnader ska rustas upp i delar av staden samtidigt som samhällsservice ska garanteras i hela staden, bland annat genom att fler medborgarkontor etableras. Arbetet med att flytta ut stadens förvaltningar och bolag ska fortsätta.

Stadens ska vidta åtgärder för att säkerställa alla stockholmare ska känna sig trygga i boendemiljön och i sin stadsdel. Det brottsförebyggande arbetet ska förstärkas och samverka med föreningar, polisen, fastighetsägare och andra lokala aktörer ska vidareutvecklas.

Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

Bostadsbristen begränsar stadens utveckling och stockholmarna. Takten i bostadsbyggandet ska öka med fokus på klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror och ett fördubblat bostadsbyggande inom de allmännyttiga bostadsbolagen. Det långsiktiga målet om att bygga 140 000 lägenheter till 2030 kompletteras med ett mål om att bygga 40 000 bostäder fram till 2020.

För att kunna öka byggandet med god kvalitet måste samverkan mellan stadens förvaltningar förbättras och kommunstyrelsen ska ha ett tydligt ansvar för styrning och samordning. Befintliga bostadsområden ska förtätas och markpolitiken syfta till att det ska byggas fler bostäder med en god arkitektur till en rimlig kostnad. Därför ska riktlinjer för gröna parkeringstal tillämpas, ett hållbart och innovativt byggande uppmuntras och tydligare krav ställas på byggföretagen. Nya riktlinjer för markanvisning antas och konkurrensen på byggmarknaden ska stimuleras genom att fler mindre aktörer ges möjlighet att delta i byggandet av Stockholm. Stadsplaneringen ska vara långsiktigt hållbar och ta hänsyn till viktiga grönområden och ekosystemtjänster. Nyproduktion och upprustning ska utgå från högt ställda krav på energianvändning, miljö och tillgänglighet. Stadsplaneringen ska också genomföras av ett barn- och jämställdhetsperspektiv.

Givet att förhandlingarna med den av regeringen utsedda förhandlingspersonen visar att Bromma flygplats kan avvecklas utan att förutsättningarna för jobb och utveckling i regionen försämras, ska staden verka för att området där Bromma flygplats idag ligger ställs om till stadsutvecklingsområde med bostäder.

Stockholm ska vara en stad där alla kan bo. Därför ska vi bygga både för unga, studenter och grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Allmännyttans huvudsakliga uppgift ska vara att bygga och förvalta bra bostäder till en rimlig kostnad. För att sänka trösklarna till bostadsmarknaden har stadens bostadsbolag sänkt inkomstkraven. Kompiskontrakt ska erbjudas också till äldre, och mobila hyresrätter ska uppföras på tillfälligt bygglov för att snabbt dämpa bostadsbristen bland unga.

Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

Stockholms stads idrottspolitik utgår från ett folkhälsoperspektiv. Idrott och motion i unga år lägger grunden för en god hälsa genom hela livet, och ska vara tillgänglig för alla. Satsningar på idrotten ska vara jämställda och fokus ska ligga på barn-, ungdoms- och motionsidrott. Stadens satsningar ska riktas särskilt mot dem som idag rör sig minst. Det betyder riktade satsningar i ytterstaden och ett ökat fokus på unga tjejer och personer med funktionsnedsättning.

Under mandatperioden satsas en miljard kronor för att bygga ikapp den anläggningsbrist som idag hämmar Stockholms växande idrottsliv. Stockholmarna ska kunna idrotta oavsett ekonomiska förutsättningar och kostnaderna för att utöva idrott ska hållas låga. Staden ska tillgodose det ökande behovet av friluftaktiviteter genom bland annat en satsning på stadens friluftsanläggningar. Simkunnighet är livsviktigt och ger ökad livskvalitet. Målsättningen är därför att fler stockholmare ska lära sig att simma.

Föreningslivet är en fantastisk tillgång för alla stockholmare och ska stödjas och ges förutsättningar att växa. Arbetet mot diskriminering ska stödjas och vara en förutsättning för att större ideella organisationer ska få kommunala bidrag.

Fritidsverksamheten ska vara öppen och attraktiv för alla oavsett kön. Det behövs fler träffpunkter på ungdomars egna villkor och enligt deras egna önskemål. Det ska finnas möjlighet till olika kostnadsfria

kultur- och idrottsaktiviteter, i synnerhet under loven. Sommarkolloverksamheten behöver utvecklas, så att den passar fler och upphandlingar av kolloplatser ska göras för längre period. Parklekar och lekplatser ska utvecklas och byggas ut.

Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande

Kultur ger plats för människor att mötas, uppleva och själva gestalta sina liv. Konst och kultur är en självklar del av demokratin och minskar rädsla, fördomar och främlingskap mellan människor. Kulturen formar samhället lika mycket som den speglar det. En offensiv och strategisk kulturpolitik bidrar till ett mer kreativt Stockholm. Kulturpolitiken ska ha ett jämställdhetsperspektiv.

Stockholmarnas tillgång till kultur och eget kulturskapande ska öka. Bibliotekens roll ska stärkas. Genom satsningar på kulturskolan och sänkta avgifter ska alla barn och unga både själva kunna skapa och ta del av professionell kultur. Tillgången till kvalitativ kultur är en mänsklig rättighet och ska inte bero på inkomst, kön eller bostadsadress.

Det lokala kulturlivet ska främjas och kulturen ska stärkas, särskilt i ytterstaden. Stadens museer ska vara avgiftsfria och stadsmuseet ska ges en friare roll. Kulturen ska ge plats för den mångfald av erfarenheter som finns i staden och förutsättningarna för stadens kulturarbetare och det fria kulturlivet ska vara goda.

Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet

Stockholmare ska kunna känna trygghet inför ålderdomen och all äldreomsorg ska vara bra äldreomsorg, oavsett utförare. Hårda kvalitetskrav på kontinuitet, bemanning, utbildningsnivå och goda arbetsvillkor för personalen ska ställas. Kommunen ska vara icke-valsalternativet i hemtjänsten. Den idéburna sektorn i äldreomsorgen ska stöttas.

Stockholm ska genomföra en översyn av hur hemtjänsten organiseras, exempelvis när det gäller valet mellan LOV- och LOU-systemet. Det ska finnas tillräckligt många alternativ för en bra valfrihet och tillräckligt få för att staden ska kunna följa upp och garantera kvaliteten. Inom ramen för översynen utvärderas även ersättningssystemet för hemtjänsten. Syftet är att öka äldres inflytande över insatserna samtidigt som medarbetarna ges utrymme att använda sitt yrkeskunnande.

Äldre ska kunna påverka både genom att välja utförare och innehåll i omsorgen. De ska ha rätt till regelbundna utevistelser, vällagad mat och möjlighet till social gemenskap. Äldre ska känna sig trygga genom ökad personalkontinuitet inom äldreomsorgen. Rätten till ett tryggt boende är grundläggande och från 85 års ålder ska stadens äldre ha rätt till hjälp till ett tryggare boende.

Bemanningen i äldreomsorgen ska öka. För att klara framtida rekrytering ska staden förbättra arbetsvillkoren genom rätt till kollektivavtal, heltid, rimliga scheman och en bra löneutveckling. Ökade möjligheter ska finnas till kompetensutveckling. Demenskompetensen ska utvecklas och kvalitetssäkras. Staden ska genomföra insatser för att öka andelen studerande på omsorgsprogrammet.

Ett klimatsmart Stockholm

Visionen om ett klimatsmart Stockholm: "Naturens stillhet nära storstadens intensitet utmärker Stockholm. Smarta lösningar gör det enkelt för alla stockholmare att leva miljövänligt. Utan att äventyra förutsättningarna för framtida generationer växer staden med människan som utgångspunkt och med respekt för naturens gränser."

För att nå visionen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till följande mål för verksamhetsområdena:

- Energianvändningen är hållbar
- Transporter i Stockholm är miljöanpassade
- Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning
- Stockholms kretslopp är resurseffektiva
- Stockholms miljö är giftfri
- Inomhusmiljön i Stockholm är sund

Energianvändningen är hållbar

Stockholm stad ska bli en klimatneutral stad. En hållbar energianvändning syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera användningen och omställning till användning av förnybar energi. Klimatfrågan är en av vår tids stora utmaningar men även luftföroreningar från förbränning ger miljö- och hälsoproblem. Dagens utvinning och användning av energi är en av orsakerna till flera av de stora miljöproblemen. Stadens tillväxt skapar en efterfrågan på mer energi samtidigt som stadens ökande täthet ger förutsättningar för energieffektiva bostäder och hållbara transporter.

Stockholms stad ska ta ansvar för att minska de klimatpåverkande utsläppen. Målet att Stockholm ska vara fossilbränslefritt ska uppnås till år 2040 och detta är en central del i stadens långsiktiga vision. För att säkerställa att målet nås ska återkommande avstämningar göras. Staden följer EU:s mål om en halvering av energianvändningen i byggnadsbeståndet mellan 1995-2050, men arbetar systematiskt för att minska energianvändningen inom samtliga verksamheter. Staden ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Genom investeringar i energieffektiviseringar och förnybar energiproduktion, som exempelvis solceller på stadens fastigheter, ska utsläpp minska samtidigt som stadens långsiktiga kostnader sjunker. Stockholm sätter en hög standard för energieffektivt byggande genom tydliga krav på låg energianvändning vid nybyggnation. Hänsyn ska tas till produktionens hela påverkan på klimatet och därför ska det arbetas fram en beräkningsmodell för livscykelanalys. I det befintliga byggnadsbeståndet ligger staden i framkant med energieffektiviseringsprojekt och projekt för förnybar energiproduktion. Projekten skapar erfarenheter som kan användas inom och utanför stadens organisation och därmed stärka tillväxten inom miljöteknikområdet och skapa arbetstillfällen.

Stockholms stad har, som delägare av Fortum Värme AB, en tydlig målsättning att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska minska successivt och vara avvecklade helt senast år 2020. Transportsektorns klimatpåverkan ska minska kraftigt. Klimatutsläppen ska minska och ett förebyggande arbete ska bedrivas för hög klimatberedskap. Stockholms faktiska klimatpåverkan ska redovisas för att öka medvetenheten.

Transporter i Stockholm är miljöanpassade

En av de viktigaste prioriteringarna på miljöområdet är att stadens transporter ska bli mer miljöanpassade samtidigt som staden växer. Hela samhället är beroende av transporter och de möjligheter de ger – människor ska ta sig till arbete, skola, fritidsaktiviteter och kunna besöka Stockholm, varor finnas på plats när vi behöver dem och till sist transporteras bort. Stockholms växande befolkning innebär utmaningar inom transportsektorn, men det skapar också förutsättningar för en fortsatt utbyggnad av kollektivtrafik och stråk för cykel och gång.

När fler ska resa på en begränsad yta måste gång- cykel- och kollektivtrafik prioriteras och investeringar fördelas jämnt. Biltrafiken måste minska för att nå de nationella klimatmålen för vägtrafiken till 2030. Det ger förutsättningar för en bättre miljö och en stad där framkomligheten ökar för fler, bland annat för nyttotrafiken. Framkomligheten ska öka för stombusstrafiken i Stockholm.

Fler väljer att cykla och därför ska en kraftfull satsning genomföras för att Stockholm ska bli en ledande cykelstad. Framkomligheten ska förbättras och nya, breda cykelbanor ska byggas med hög standard

genom ökade investeringar. Lånecykelsystemet behöver utvecklas och fler säkra cykelparkeringar byggas. Pendling med cykel, via gång och med kollektivtrafik ska underlättas. Staden ska arbeta för att minska konflikterna mellan gående och cyklister och göra kollektivtrafiken till ett attraktivt val. Stockholm ska bli en mer attraktiv stad med bättre förutsättningar för fotgängare. I syfte att skapa en trafiksäker miljö och en bättre stadsmiljö ska hastighetsbegränsningarna på lokal- och huvudgator revideras. Luften ska vara ren att andas och trafiksäkerheten ska höjas, framförallt vid stadens skolor.

Framkomligheten ska öka genom stadens kommande parkeringsstrategi för stadens alla delar och samlastningsinitiativ för godstrafiken startas. Bilpooler ska prioriteras och gynnas inom staden. Investeringarna i kollektivtrafik måste öka kraftigt. Den föreslagna utbyggnaden av tunnelbanan är långsiktigt otillräcklig och under mandatperioden behöver planeringen kompletteras.

Staden ska arbeta aktivt för ren luft. Luftkvaliteten ska förbättras genom bland annat minskad biltrafik, sänkt hastighet och åtgärder för minskad dubbdäcksanvändning. Dubbdäcksförbud ska införas på ytterligare två gator i syfte att förbättra luftkvaliteten.

Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning

Stockholms mål att bygga 140 000 lägenheter och tillhörande offentlig och kommersiell service fram till 2030 innebär en stor utmaning. När staden växer ska stor hänsyn tas till Stockholms blå och gröna värden. Nya bostadsområden ska utformas på bästa möjliga sätt och nybyggnation ska ske med minsta möjliga ingrepp och påverkan på de befintliga miljöerna. Anspråken på markanvändning i kombination med pågående klimatförändringar, ställer höga krav på hur staden planeras och strategiskt arbetar med grönytor, vattenförekomster och stadsmiljöer för rekreation och biologisk mångfald. Detsamma gäller andra miljöhänsyn som buller, luftkvalitet, närhet till parker m.m. I detta arbete blir strategier för grönstrukturer, ekosystemtjänster och handlingsplaner för god vattenstatus viktiga.

Parker och naturreservat är viktiga för stockholmarna och ska underhållas bättre. Kyrkhamn, Årstaskogen/Årsta holmar, Älvsjöskogen och Rågsveds friområde ska bli naturreservat. Förutsättningarna att göra Norra och Södra Djurgården samt Lillsjön till naturreservat ska utredas vidare.

Arbetet med att skydda Stockholms vatten utvecklas så att den ekologiska statusen i sjöar och vattendrag förbättras. En handlingsplan för rent vatten ska genomföras och vattenkvaliteten ska stärkas exempelvis genom åtgärder för att möta eftersatt underhåll i vattenledningsnätet.

Stockholms kretslopp är resurseffektiva

Stockholm ska utveckla kretslopp som är resurseffektiva. Det mest miljövänliga sättet att öka hushållningen med material är att förhindra uppkomsten av avfall. Fokus ska därför ligga på EU:s avfallshierarki. Det avfall som uppkommer ska tas om hand på ett resurseffektivt sätt. Möjligheten att återvinna ska förbättras i Stockholm. Återvinningscentralerna ska bli mer tillgängliga och möjligheterna till återbruk ska utökas. Stockholmarna ska uppleva att det är enkelt att återvinna. Matsvinnet ska minska i stadens verksamheter och insamling av matavfall ska ha ökat till 70 procent år 2020.

Stockholms miljö är giftfri

Stockholms invånare ska i största möjliga mån skyddas från skadliga ämnen och ett speciellt fokus ligger på att skydda barnen.

I Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019 beskrivs visionen om ett "Giftfritt Stockholm 2030" och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå visionen. Åtgärderna handlar om att rensa bort och undvika farliga ämnen i kemiska produkter, varor och byggmaterial som staden använder och verka för att andra aktörer ska arbeta i samma riktning.

Dessa utmaningar är svåra att komma åt enbart med traditionella åtgärder utan kräver också andra angreppssätt där såväl stadens verksamheter som andra aktörer behöver bidra. Staden ska därför både minska användningen av skadliga kemikalier i de egna verksamheterna och genom kunskapspridning verka för att företag och allmänhet gör detsamma.

Barn ska ha rätt till en giftfri vardag i förskola och skola. Staden har ett genomgående fokus på att minska barns exponering. Staden ska därför intensifiera arbetet med att kartlägga och ta bort gifter. Arbetet att kartlägga och åtgärda bristande inomhusluft och buller i förskola och skola ska snabbas på. Andelen ekologisk mat i förskola och skola ska öka. Staden ska verka för att minska matens miljöpåverkan, exempelvis genom ökad andel vegetarisk mat, inom sina verksamheter och målet om 50 procent ekologisk mat är en del av stadens arbete för ett giftfritt samhälle.

Miljörelaterad information till medborgarna ska stärkas och Stockholm ska bli en Fairtrade-city.

Inomhusmiljön i Stockholm är sund

Stockholms stad ska erbjuda sunda lokaler och bostadsmiljöer för stockholmarna. Människor tillbringar en stor del av sina liv inomhus. En god inomhusmiljö har därför stor betydelse för hälsa och komfort. Stockholm har en hög standard på sin bostadsbebyggelse men det finns alltjämt hälsobesvär relaterade till inomhusmiljön i en del av stadens byggnader. Redan i planeringsstadiet av nya bostäder är det viktigt att anpassa exempelvis material och utformning för att skapa bästa möjliga boendemiljö.

Med byggandet av nya bostäder och förtätningen av staden följer dessutom nya utmaningar och det är viktigt att redan i planeringen för bebyggelse arbeta förebyggande med risker för störningar i inomhusmiljön. Stadens arbete med att minska hälsorelaterade riskfaktorer och förbättra stockholmarnas inomhusmiljö behöver fortsätta kontinuerligt. Detta gäller särskilt buller i bostäder och allmänna lokaler, dålig luftkvalitet, luktstörningar, förebyggande av fuktskador och höga radonhalter. Arbetsmiljön för många påverkas genom dåliga lokaler. Ett särskilt fokus ska läggas på åtgärder för att skapa god ljudmiljö i förskolor och skolor.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Visionen om ett ekonomiskt hållbart Stockholm: ”Stockholm är nytänkandets centrum i världen. Det gynnsamma innovationsklimatet får företag och människor att blomstra. Näringslivets mångfald och det livslånga lärandet ger alla stockholmare frihet att följa och förverkliga sina drömmar. Stockholm är en central nod i ett globalt nätverk av framgångsrika städer. En stad i världen, men också en världens stad som attraherar internationella entreprenörer, studenter och besökare.”

För att nå visionen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till följande mål för verksamhetsområdena:

- Stockholm är en världsledande kunskapsregion
- Stockholm är en företagsvänlig stad
- Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva
- I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet
- Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

Stockholm är en världsledande kunskapsregion

De högskolor och universitet som finns i regionen är av avgörande betydelse för Stockholms fortsatta utveckling. Staden ska driva på för att öka antalet högskoleplatser kraftigt i regionen. Att stärka samverkan mellan akademi och samhälle är en av de viktigaste strategiska frågorna för framtiden. Samverkan ska innefatta bland annat gemensamma forskningsprojekt, en offensiv satsning på fler studentbostäder och utveckling av samverkansforum

Stockholm ska vara ett centrum för internationellt baserad verksamhet inom forskning och utveckling. Detta förutsätter offensiva satsningar på både utbildning och infrastruktur. Staden ska främja utvecklingen av kreativa näringar, miljöteknikföretag, besöksnäring och arbetsintegrerande sociala företag. Inom informations- och kommunikationsområdet (ICT) genomförs flera samarbetsprojekt med bransch och akademi för att ytterligare befästa Stockholms världsledande ställning. I mötet mellan människa och teknik ska Stockholm vara den stad som bäst utnyttjar digitaliseringens möjligheter för att göra livet och vardagen enklare och bättre för våra invånare, anhöriga, företagare och besökare.

Stockholm är en företagsvänlig stad

Nya och växande företag är avgörande för att skapa nya arbetstillfällen. Stockholm ska vara en attraktiv stad för småföretagare och det lokala näringslivet ska stärkas genom utvecklad företagservice och rådgivning. Startup-verksamheter utvecklas för att fler ska kunna starta företag. Entreprenörskap och eget företagande bland kvinnor och utrikesfödda ska särskilt stödjas. Den kreativitet som idag finns hos stockholmarna måste kunna komma till uttryck inom såväl etablerade företag, offentlig sektor som inom nystartade företag.

Staden ska samverka med andra offentliga och privata aktörer för att öka företagandet i Stockholm. Genom ett utvecklat partnerskap mellan arbetsmarknadens parter och förstärkt yrkesutbildning ökar förutsättningarna att möta företagets behov i exempelvis frågor om matchning och kunskapsförsörjning.

Fler jobbar, har trygga anställningar och försörja sig själva

Arbete är grunden för människors utveckling, delaktighet och egen försörjning. Många arbeten skapas på Stockholms växande arbetsmarknad. Trots detta råder arbetskraftsbrist i många yrken, samtidigt som arbetslösheten bland unga ökar.

Ungdomsarbetslösheten ska minimeras genom att unga erbjuds jobb, utbildning eller praktik senast inom 90 dagar. Uppföljningsansvaret förlängs och permanentas upp till 25 års ålder. Fler lokala insatser ska etableras i områden med hög ungdomsarbetslöshet. Staden ska skapa nya vägar in på arbetsmarknaden genom att pröva modeller som varit framgångsrika i andra kommuner. Personer som uppbär försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska i ökad utsträckning erbjudas anställningar inom staden i upp till ett år.

Målet är ett hållbart arbetsliv med trygga anställningar och möjlighet till livslångt lärande. Arbetsmarknaden ska vara jämställd och fri från diskriminering. Alla ska, oavsett kön och etnicitet, ha lika tillgång till arbetsmarknadsinsatser och dessa ska utgå från individens behov. Riktade insatser till grupper som står långt från arbetsmarknaden ska intensifieras och långtidsarbetslösheten ska minska kraftigt.

I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att kunna träda in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Betydligt fler elever ska klara grundskolan och fler stockholmarna ska ges möjlighet att utbilda sig på högskolor och universitet. Därför ska staden arbeta hårt för att få fler utbildningsplatser till Stockholmsregionen.

Satsningar på vuxenutbildningen är avgörande för minskad arbetslöshet och förbättrad matchning på arbetsmarknaden. Detta gäller både utbildning på grundläggande nivå och utbildning som är riktad mot bristyrken. Kvaliteten i Svenska för invandrare (SFI) ska höjas och undervisningen i större utsträckning individanpassas. Möjligheter att läsa svenska under föräldraledighet ska utökas. Utbudet inom Komvux ska utökas och kombinationsinsatser för personer som står långt från arbetsmarknaden prövas.

Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

Utgångspunkten för den ekonomiska politiken är målet att skapa en jämlik och hållbar stad. En god offentlig ekonomi är en förutsättning för att kunna stärka välfärden. Därför ska Stockholm alltid ha en budget i god ekonomisk balans. Grundläggande mål för soliditet och investeringskostnader garanterar långsiktig hållbarhet. Stadens verksamhet ska vara kostnadseffektiv och administrativa kostnader hållas låga.

Stockholm är en stad med stort, och eftersatt, behov av investeringar i skol- och idrottslokaler, infrastruktur och bostäder. Kortsiktigt innebär uteblivna investeringar bättre förutsättningar att uppvisa positiva ekonomiska resultat. Långsiktigt innebär det ökade kostnader och en sämre fungerande stad. Stockholm ska under kommande år höja investeringsnivån för att möta behoven i en växande stad. Den höjda nivån ska kombineras med en ökad kostnadsmedvetenhet i investeringsprojekten för att garantera en god hushållning av resurser.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Visionen om ett demokratiskt hållbart Stockholm: "Ingenstans är demokratin mer vital än i Stockholm. Stockholmare är delaktiga i stadens utveckling och känner samhörighet med sin stad. Deras engagemang tas tillvara och ger riktning åt framtiden. Stockholm är ett föredöme i skyddet av de mänskliga rättigheterna. Lika rättigheter och stora möjligheter kommer alla till del i en stad tillgänglig för alla."

För att nå visionen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till följande mål för verksamhetsområdena:

- Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika
- Stockholm är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor
- Stockholm lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering
- Stockholms är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention
- Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld
- Stockholm är en tillgänglig stad för alla
- Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande
- Offentlig upphandling utvecklar staden i en hållbar riktning

Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Ett genus- och antirasistiskt perspektiv ska integreras i stadens alla verksamheter. Stadens egen verksamhet ska därigenom bidra till ökad jämställdhet. Arbetet med att utveckla genusbudgetering ska fortsätta.

För att minska risken för diskriminering ska staden aktivt verka för jämställda löner genom årliga lönekartläggningar. Rekryteringar ska baseras på kompetens. Genom en aktiv personalpolitik ska anställningsvillkor i kvinnodominerade sektorer förbättras. Särskilt gäller det ett fortsatt arbete för rätt till heltid och tryggare anställningar.

Alla förvaltningar ska ha könsuppdelad statistik och analysera resursfördelningen utifrån kön. Kommunstyrelsen ska utarbeta en handlingsplan med utgångspunkt i den europeiska deklARATIONEN om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå (CEMR-deklARATIONEN). Målet är ett jämställt Stockholm där makt och resurser fördelas lika.

Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

Staden ska vara en bra arbetsgivare som erbjuder så goda arbetsvillkor att fler vill arbeta i staden. Rätt till heltid och trygga arbetsvillkor är grundläggande. Därför är fasta anställningar norm och allmänna visstidsanställningar ska fasas ut. Personaltäthetens betydelse för kvalitet och arbetsmiljö ska beaktas. Den som arbetar i Stockholms stad ska kunna leva på sin lön Trygghet och god arbetsmiljö ska vara lika självklar i upphandlad verksamhet, Jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering ska genomsyra personalpolitiken. Därför ska den segregerade arbetsmarknaden brytas, lönekartläggning genomföras årligen och löneskillnader utjämnas. Det ska vara enkelt att kombinera föräldraskap med arbete i staden.

Stadens hälsofrämjande arbete intensifieras i yrkesgrupper med hög sjukfrånvaro och låg faktisk pensionsålder. Helhetslösningar för ökad hälsa ska utvecklas för yrkesgrupper med särskilt utsatta arbetsvillkor.

Fler personer med funktionsnedsättning ska erbjudas anställning i staden. Stockholms stad ska vara en arbetsgivare som bejakar olikheter. En aktiv planering för breddad rekrytering ska finnas på alla nivåer i staden. Chefer ska ha god kunskap om stadens inkluderande rekryteringsprocess. Det är prioriterat att öka andelen utrikes födda i chefspositioner. Flerspråkighet ska vara en merit. Fokus är förebyggande arbete samtidigt som diskriminering, trakasserier och kränkande särbehandling alltid ska motarbetas.

Kompetensutvecklingen ska öka i enlighet med beslut om kompetensutvecklingsfond. De anställdas inflytande ska stärkas och kulturer av tystnad inom organisationen ska aktivt motverkas. Staden mår bra av anställda som vågar och vill bidra till utveckling av stadens verksamhet. Stockholm ska ha en styrmodell som vägleds av välfärdspensionens kunnande och yrkesetik. Chefer ska ha goda förutsättningar att utöva ett gott ledarskap.

Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

Stockholm ska leda arbetet att säkerställa respekt för mänskliga rättigheter och ta ansvar för de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig till. Rådet för mänskliga rättigheter är en resurs i detta arbete som ska ge råd till verksamheterna för att säkerställa att staden lever upp till de mänskliga rättigheterna. Exempel på detta kan vara hur staden kan utveckla ett jämställt, normkritiskt, antirasistiskt, icke-diskriminerande och tillgängligt arbetssätt.

En viktig del av att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra exempelvis diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och utmärkas av lärande inom och utanför stadens organisation. För att uppnå detta behöver staden bli bättre på att kartlägga och analysera verksamheten. Ett exempel kan vara användandet av jämlikhetsdata.

I Stockholm ska alla kunna vara den de är. Stockholms stad ska besluta och implementera ett hbtq-program.

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

Barnets rättigheter ska vara centrala för alla politikområden. För att garantera barnrättsperspektivet ska stadens barnombudsman vara verksamheterna behjälpliga och ge förslag till förbättringar. Under året ska ett program för barnets rättigheter beslutas och implementeras. Med ökade resurser och ambitioner inom skola och välfärd förstärks förutsättningarna att se varje barns behov.

Det ska inte spela någon roll var du kommer ifrån. I Stockholm ska alla barn oavsett social bakgrund eller legal status ha rätt till skola och förskola. Inom verksamheter som riktas till barn och unga ska kompetens

inom genus, normkritik och antirasistiska perspektiv öka och arbetet med likabehandlingsplaner ska stärkas.

Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld

Ett liv med frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Staden behöver stärka insatserna mot våld i nära relationer, exempelvis genom relationsvårdscentrum. Organisationer som arbetar för denna rätt, exempelvis tjej- och kvinnojourer, ska garanteras långsiktigt stöd. Tjej- och kvinnojourer få förutsättningar att kunna ge skydd till våldsutsatta papperslösa.

För att förebygga våld i nära relationer, sexuellt våld och hatbrott ska staden förstärka sina insatser mot diskriminering samt kompetenshöjning i genus, normkritik och antirasism. Staden ska också utveckla stadsmiljöer där alla känner sig trygga. Genom minskade klyftor och socialt förebyggande arbete kan social oro minska och fler få möjlighet att utvecklas.

Insatser mot hat- och hetsbrott ska prioriteras och stadens verksamheter ska samverka med andra myndigheter och ideella organisationer för att alla ska kunna känna trygghet.

Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla dess invånare. Alla, oavsett funktionsförmåga, ska ha rätt till full delaktighet. Stockholms stad ska ha höga ambitioner för att bygga bort enkelt avhjälpna hinder. Alla invånare ska kunna leva likvärdiga liv, ha lika möjligheter och kunna ta del i stadens utbud, oberoende av funktionalitet. Byggnader, offentlig miljö och kollektivtrafik ska vara tillgängliga så att alla kan delta på lika villkor. Den bristande tillgänglighet som råder i dag hindrar människor från att utvecklas, leva ut sin fulla potential och bidra till samhällsutvecklingen.

Samhällsinformationen ska finnas tillgänglig för alla. Nya bostäder ska vara tillgängliga och äldre bostäder ska vid renowing rustas för ökad tillgänglighet. Stöd och service till personer med funktionsnedsättning ska hålla hög kvalitet och stora möjligheter till inflytande ska garanteras. Samhällets stöd till personer med funktionsnedsättning ska vara utformat utifrån en grund i antidiskriminering och jämlikhet, så att insatserna ska kunna leda till ökad självständighet, delaktighet, inflytande och bättre levnadsvillkor. Likvärdig utbildning är en rättighetsfråga.

Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

Stockholmarna ska känna att de har möjlighet att påverka Stockholms utveckling och den framtid som vi lämnar efter oss till kommande generationer. Ett viktigt arbete under mandatperioden är att stärka den representativa demokratin. Staden måste ta ansvar för att öka valdeltagande i de delar av staden där det är lågt. Alla ska vara väl informerade om hur de kan delta i och påverka demokratin.

Stadsdelsnämnderna är ett viktigt verktyg i lokaldemokratin och ska ha resurser för att utveckla och följa upp verksamheten med invånarna, verksamma i området och anställda. Staden ska skapa förutsättningar för en meningsfull lokal demokrati. Facknämnderna ska också se över hur de kan öka tillgängligheten och utöka kontakterna med de invånare i staden vars röster inte hörs idag. Successivt ska fler medborgarkontor öppnas för att närma stadens verksamheter till dess invånare.

Stockholmarnas inflytande över sin närmiljö ska stärkas och inflytandet vid exempelvis samhällsplanering ska stärkas. Stadsdelsnämndernas inflytande ska stärkas genom att ansvarsområden tillförs och genom att centrala nämnder ska samverka bättre med stadsdelsnämnderna i enlighet med kommande riktlinjer för det lokala utvecklingsarbetet.

Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

Alla invånare har rätt till en bra välfärd och skattemedel ska användas till just den verksamhet de är avsedda för. Välfärdens verksamheter är ingen marknad. Staden ska aktivt arbeta för att främja icke-

vinstdrivande verksamheter. Överskott ska som huvudregel återinvesteras i verksamheten. Inom välfärdssektorn ska staden verka för att entreprenörer öppet redovisar verksamhetens ekonomi, för att tydliggöra att medel avsatta för välfärd används för detta ändamål.

Ett förslag till nytt program för upphandling och inköp har utarbetats med utgångspunkten att kvaliteten i verksamheterna ska stärkas och de anställdas rättigheter värnas samtidigt som höga miljökrav ska ställas. Stadens i all upphandling ställa tydliga kvalitetskrav, såsom exempelvis krav på bemanning och utbildningsnivå. Ett nytt upphandlingsprogram ska också ta tydligt avstamp i perspektivet på offentlig upphandling som ett medel att driva utvecklingen i socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar riktning. All upphandling ska ske med inriktningen att ILO:s kärnkonventioner respekteras.

De anställdas rättigheter ska värnas och utvecklas genom att staden ställer sociala krav till exempel om att erbjuda jobb till långtidsarbetslösa eller utbildning och praktik till studerande. För att undvika oseriösa aktörer ska staden arbeta enligt "Vita jobb-modellen" och ställa krav på arbetsvillkor i nivå med svenska kollektivavtal. Som princip ska de krav som staden ställer på sina egna verksamheter, exempelvis när det gäller antidiskrimineringskrav samt miljö- och klimatkrav, också ställas på upphandlad verksamhet. De krav som ställs på en huvudleverantör ska också gälla för underentreprenörer.

Stadens inriktningsmål

En god ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta de krav som morgondagens stockholmare kommer att ställa på en effektiv användning av skattebetalarnas pengar. Budgeten ska innehålla mål för verksamhet och ekonomi samt riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Ekonomin är en förutsättning för verksamheten, men också en begränsning. Budgeten ska hållas. Nämnder och bolagsstyrelser ska därför löpande följa sina verksamheter och göra omprioriteringar om det behövs, för att nå målen inom givna budgetramar.

Genom tydliga mål för verksamheterna klargörs vilka uppdrag som har ålagts nämnderna och bolagsstyrelserna och vad som är möjligt att uppnå med befintliga resurser. Målen ska vara mätbara och utvärderas i samband med budgetuppföljningen. I verksamhetsberättelsen ska måluppfyllelsen redovisas. Avvikelse hanteras och stäms av under året.

I denna budget för 2016 med inriktning för 2017 och 2018 fastslås fyra inriktningsmål för stadens verksamheter:

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Under respektive inriktningsmål redovisas kommunfullmäktiges mål för verksamheterna. Dessa följs upp av kommunstyrelsen med mätbara indikatorer som redovisas per mål i bilaga 5. Under respektive nämnd eller verksamhetsområde redovisas kommunfullmäktiges indikatorer och aktiviteter. Därutöver finns i förekommande fall obligatoriska nämnd-/bolagsindikatorer, som nämnden eller bolaget följer upp.

Staden ska under 2016 vidareutveckla analyserna av verksamheternas resultat och måluppfyllelse. Det är särskilt viktigt att fördjupa kunskaperna om skillnader mellan stadsdelar, grupper av invånare samt skillnader mellan könen. Nämnder och bolagsstyrelser ska i sin planering och uppföljning av kommunfullmäktiges indikatorer och nämndindikatorer tydliggöra prognoser och resultat för olika grupper.

Mål och indikatorer för inriktningsmålet om ett klimatsmart Stockholm ska samordnas med stadens nya miljöprogram. Förslaget till miljöprogrammet remissbehandlas under hösten 2015 och efter beslut i kommunfullmäktige kommer nya indikatorer att läggas fast och målen för verksamhetsområdena eventuellt justeras.

Ytterligare indikatorer för att följa upp kommunfullmäktiges mål för inriktningsmålet om ett demokratiskt hållbart Stockholm kommer att utarbetas under 2016.

Förutsättningar

Samhällsekonomiska förutsättningar

GLOBAL KONJUNKTURÅTERHÄMTNING MED RISKER

Den globala konjunkturen förväntas successivt stärkas under de kommande åren, även om det finns betydande nedåtrisker. Sammantaget beräknar OECD¹ att den globala BNP-tillväxten² förstärks från cirka 3,1 procent i år till 3,8 respektive 3,9 procent 2016 och 2017. Det är framför allt de mogna ekonomierna som driver tillväxten. USA och Storbritannien fortsätter att visa på en stabil återhämtning med en stark utveckling på arbetsmarknaden och även tillväxten i euroområdet är på väg upp efter hanteringen av den grekiska krisen.

Prognosen för tillväxtmarknaderna med Kina i spetsen är mer osäker. Upprepade kinesiska valutanedskrivningar i kombination med börsnedgångar skapar osäkerhet kring stabiliteten i ekonomin. Kina står för en femtedel av den globala tillväxten och en avmattning får stora effekter på världshandeln, inte minst när det gäller råvarumarknaderna.

SVENSK EKONOMI STÄRKS

Statistik för första halvåret visar att Sveriges ekonomi fortsätter att utvecklas åt rätt håll. Nationalräkenskaperna för andra kvartalet 2015 visar en BNP-tillväxt på 3,3 procent jämfört med motsvarande kvartal 2014, vilket är den högsta tillväxten i årstakt sedan tredje kvartalet 2011. Tillväxten väntas förbli stark de närmaste åren. I sin augustiprognos reviderar Konjunkturinstitutet upp tillväxten för åren 2015 och 2016 till drygt 3 procent. Tillväxten drivs både av hushållens konsumtion och av en starkare exportutveckling.

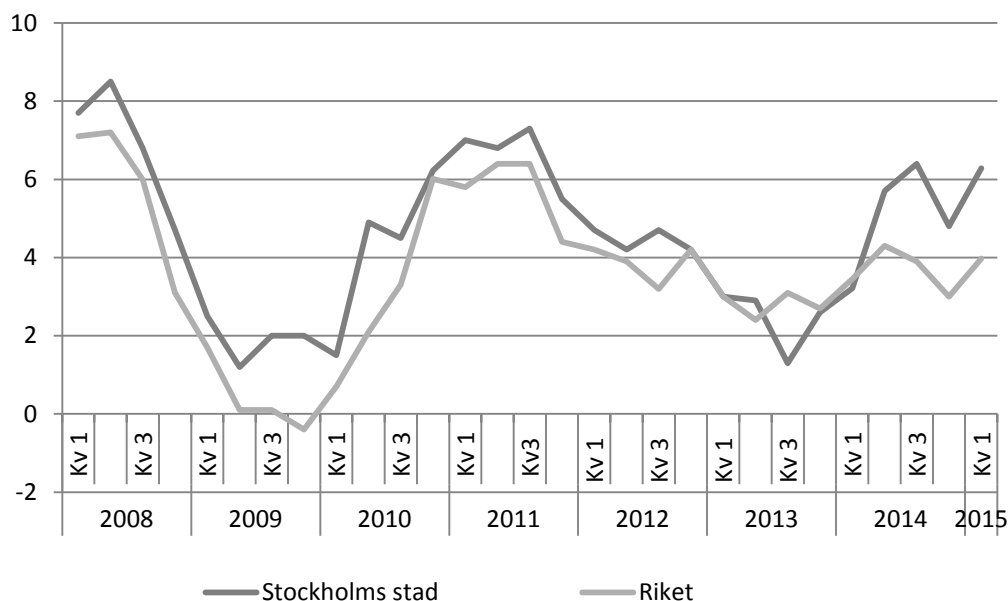
Antalet sysselsatta fortsätter att öka, även om ökningstakten mattats av något. Samtidigt ökar arbetskraften snabbt, bland annat som en följd av den stora invandringen till Sverige. Eftersom nyanlända har en svagare ställning på arbetsmarknaden bedömer Konjunkturinstitutet att arbetslösheten minskar relativt långsamt de närmaste åren. I år uppgår arbetslösheten till 7,7 procent av arbetskraften och den beräknas sjunka till cirka 7 procent 2017.

KONJUNKTUREN I STOCKHOLM FORTSÄTTER ATT UTVECKLAS BRA

Konjunkturen i Stockholm fortsätter att utvecklas väl. Ett tecken på detta är Stockholms Handelskammars konjunkturbarometer för näringslivet som ligger klart över det historiska genomsnittet. En annan indikator på regional tillväxt är lönesumman som utgör huvuddelen av bruttoregionprodukten (BRP), men publiceras betydligt tidigare. En växande lönesumma visar att antalet löntagare har ökat eller att högre lön har betalats ut av arbetsgivare. Under de senaste kvartalen kan vi se en starkare lönesummeutveckling i såväl Stockholms stad som i övriga landet. Första kvartalet 2015 ökade lönesumman i Stockholms stad med 6,3 procent jämfört med motsvarande kvartal 2014. Detta indikerar en förstärkning i konjunkturen.

¹ OECD är en ekonomisk samarbetsorganisation och består av 34 medlemsländer. Organisationens medlemsländer står för ungefär två tredjedelar av världens produktion av varor och tjänster.

² Bruttonationalprodukt, BNP, definieras som värdet av alla varor och tjänster som produceras i ett land för användning till konsumtion, investering och export under en period.

Lönesummor, procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal året innan, t.o.m. kvartal I, 2015

Källa: SCB

Anm. Lönesumma definieras som timlön gånger antalet arbetade timmar

SYSSELSÄTTNINGSTILLVÄXTEN HAR DÄMPATS NÅGOT

Arbetsmarknaden i Stockholm utvecklas bra även om de senaste årens starka sysselsättningstillväxt har avtagit något, vilket framgår av diagrammet nedan. Andra kvartalet 2015 ökade antalet sysselsatta i Stockholms stad (15-74 år) med 0,8 procent jämfört med motsvarande kvartal 2014, vilket innebär en lägre tillväxttakt än tidigare. Sysselsättningstillväxten i hela Stockholms län var dock högre och uppgick till 1,7 procent. I riket som helhet ökade sysselsättningen med 1,2 procent det andra kvartalet.

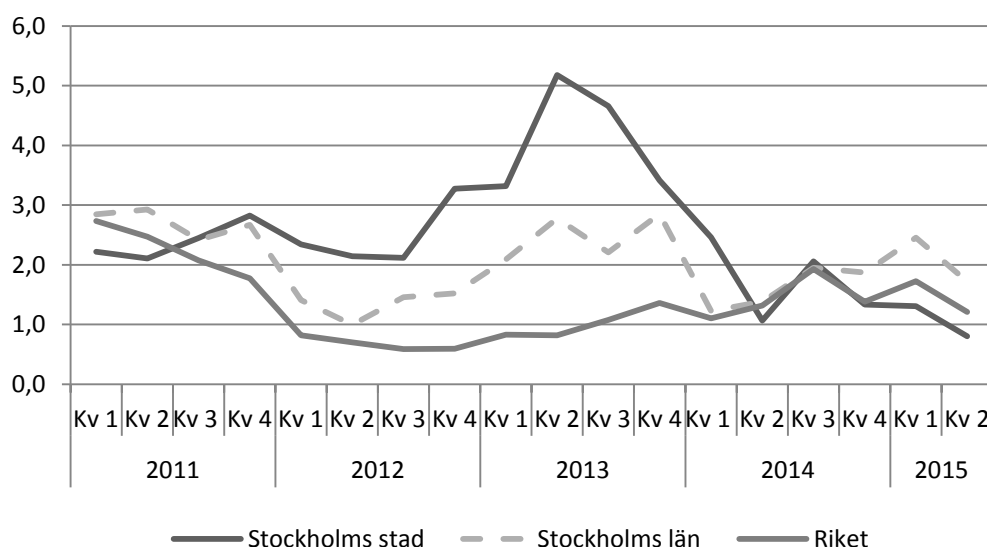
Olika indikatorer, såsom antalet lediga jobb och företagens anställningsplaner enligt Konjunkturbarometern³, pekar dock på att sysselsättningen kommer att stiga snabbare under resten av året. I Arbetsförmedlingens prognos för länets arbetsmarknad 2015-2016 väntas sysselsättningen i Stockholms län öka med 51 500 personer.

Andelen sysselsatta av befolkningen i åldern 15-74 år är också betydligt högre i Stockholm än i resten av landet och övriga storstadsregioner. Sysselsättningsgraden i Stockholms stad uppgick till 73,7 procent under 2014 att jämföra med 66,2 procent för riket. Den höga sysselsättningsgraden speglar att Stockholms stad är centrum för Sveriges största och mest välfungerande arbetsmarknadsregion, men trots detta finns en betydande matchningsproblematik. Det finns en stark efterfrågan på arbetskraft och en tydlig brist på vissa specialistkompetenser samtidigt som många står utanför arbetsmarknaden.

³ Konjunkturinstitutet frågar varje månad svenska företag och hushåll om deras syn på ekonomin. Resultatet sammanställs i rapporten Konjunkturbarometern.

Sysselsättningsutveckling i Stockholms stad, länet och i riket, procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: SCB:s Arbetskraftsundersökning

ARBETSLÖSHETEN MINSKAR LÅNGSAMT

Arbetsförmedlingens prognos för arbetsmarknaden i Stockholms län 2015-2016 pekar på att arbetslösheten kommer att minska långsamt de närmaste åren. Den viktigaste arbetsmarknadspolitiska utmaningen är matchningen mellan arbetskraftens kompetens och arbetsgivarnas behov. Stockholm har en högre andel jobb med krav på teoretisk specialistkompetens än riket som helhet. Detta samtidigt som majoriteten av de inskrivna arbetslösa endast har förgymnasial utbildning. Av de inskrivna arbetslösa i Stockholms län tillhör drygt 70 procent grupper som står längre från arbetsmarknaden. Hit räknas de som har högst förgymnasial utbildning, är födda utanför Europa, har funktionsnedsättning, eller är äldre än 55 år. Förenande för dessa grupper är, trots mycket stora variationer mellan de individer som ingår, att de bedöms löpa högre risk att hamna i långa tider av arbetslöshet.

Utbildning blir allt viktigare. Tre av tio 20-åringar i Stockholms stad saknar en fullföljd gymnasieutbildning. Att få ett arbete utan gymnasieexamen är svårt och väntas bli ännu svårare i framtiden. En tydlig svaghet på arbetsmarknaden är också att utrikesföddas kompetens inte tas till vara i tillräcklig omfattning. Arbetslösheten är nästan tre gånger så stor hos den utrikesfödda befolkningen. Integration på arbetsmarknaden är en av de viktigaste frågorna för Stockholms utveckling och den framtida kompetensförsörjningen

SKILLNADERNAS STOCKHOLM

Stockholms roll som tillväxtmotor förstärks, men ökade skillnader i levnadsvillkor mellan olika delar av staden riskerar att dämpa tillväxtförutsättningarna. Stockholms stads kommission för social hållbarhet har presenterat en första rapport med syfte att ge en samlad bild av skillnader i livsvillkor i Stockholms stad och hur dessa har utvecklats över tid.

Rapporten behandlar fem områden: Välbefinnande och hälsa, Uppväxtvillkor och utbildning, Arbete och försörjning, Boende och stadsmiljö samt Demokrati och trygghet. För Stockholms stad som helhet visar rapporten på en positiv utveckling. Stockholmarna mår i allmänhet allt bättre och blir allt tryggare. Sysselsättningen ökar och inkomsterna stiger. Samtidigt har skillnaderna mellan grupper och stadsdelar vuxit och på vissa områden har utvecklingen gått åt fel håll. Det finns exempel på stadsdelar där valdeltagandet sjunkit de tre senaste valen, samtidigt som valdeltagandet i staden som helhet har ökat.

I jämförelse med Malmö och Göteborg är dock situationen på flera sätt mer gynnsam ut i Stockholm. Stockholm har en välutbildad befolkning och ett dynamiskt näringsliv som gör regionen väl rustad att möta en kunskapsintensiv global konkurrens. Genom att minska skillnader i staden kan konkurrenskraften stärkas ytterligare samtidigt som fler stockholmare får möjlighet att förverkliga sina liv.

Budgetens finansiering

KONJUNKTURENS PÅVERKAN PÅ STADENS SKATTEUNDERLAG

Den höga risknivån i den internationella utvecklingen gör att stadens ekonomiska planering är fortsatt sårbar. På grund av exportindustrins stora betydelse påverkas Sverige mer än de flesta andra länder av svängningar i världskonjunkturen. Stockholms stads finansiering bygger till övervägande del på skatteintäkter, som i sin tur beror på såväl stadens som rikets skatteunderlag och på det kommunala utjämningsystemet. Skatteunderlagstillväxten bestäms av hur lönesumman utvecklas⁴, det vill säga av löneökningar och antalet arbetade timmar.

STABIL SKATTEUNDERLAGSTILLVÄXT UNDER KOMMANDE ÅR

Mycket tyder på att världsekonomin är på väg att återhämtas och att svensk ekonomi kommer att växa snabbare de närmaste åren. Därmed kommer skatteunderlagsutvecklingen att stärkas successivt. SKL:s prognos för skatteunderlagets ökningstakt från 2014 till 2019 visas i tabellen nedan, där även regeringens skatteunderlagsprognos från budgetpropositionen framgår. Regeringens prognos visar större ökningstal framför allt 2015 och 2017. Den viktigaste förklaringen är att regeringens prognos baseras på större ökning av antalet arbetade timmar.

Olika skatteunderlagsprognoser, procentuell förändring

Procentuell förändring

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014–2019
<i>BP, sep 2015</i>	2,9	5,0	5,3	5,2	4,7	3,9	30,3
<i>SKL, aug 2015</i>	3,2	4,8	5,6	4,3	4,3	3,9	29,0

Källa: Regeringen, SKL

FÖRÄNDRINGAR I UTJÄMNINGSSYSTEMET

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att inkomstutjämningsreglerna för kommuner och landsting ändras till de regler som gällde för beräkning av inkomstutjämningsavgifter fram till utgången av år 2013.

Inkomstutjämningsavgiftsnivån kommer, som tidigare aviserats, att höjas till 85 procent. Det medför att femton kommuner, där ibland Stockholms stad och ett landsting (Stockholms läns landsting) får höjda avgifter.

Avgiftshöjningarna ska ske successivt och ett införandebidrag införs för att mildra effekterna. För Stockholms stad innebär dessa förändringar att finansieringen år 2016 minskar med omkring 312 kronor kr per invånare (inkl. införandebidrag).

REGERINGENS BUDGETPROPOSITION 2016

Den 21 september presenterade regeringen 2016 års budgetproposition med förslag på reformer för sammanlagt drygt 24 miljarder kronor. Reformerna inriktar sig på fler bostäder, bättre resultat i skolan, ett hållbart klimat, ett bättre mottagande och snabbare etablering samt insatser för att trygga välfärden.

Huvuddelen av de satsningar som berör kommunerna är i form av riktade statsbidrag. Dessa är öronmärkta (specialdestinerade) för ett visst ändamål och betalas inte ut med automatik utan måste sökas. Det är därför viktigt att stadens nämnder och bolagsstyrelser är aktiva och håller sig uppdaterade på vilka statsbidrag som staden kan ta del av.

⁴ Ungefär tre fjärdedelar av det kommunala skatteunderlaget utgörs av lönesumman i samhället.

Viktiga reformer för Stockholms stad är bland annat riktade statsbidrag för höjda lärarlöner, där 1,5 miljard kronor avsätts från höstterminen 2016 och 3 miljarder kronor årligen från 2017. Vidare avsätter regeringen 2 miljarder kronor om året, 2016–2018, för att öka bemanningen inom äldreomsorgen. Viktigt är också förslagen om höjd schablonersättning för nyanlända och höjd ersättning för asylsökande barns skolgång med 50 procent. För höjd personaltäthet i fritidshemmen införs ett riktat statsbidrag om 250 miljoner kronor år 2016 och 500 miljoner 2017–2019. Till den sociala barn- och ungdomsvården riktas 250 miljoner kronor årligen 2016-2019 för att förbättra förutsättningarna för socialtjänstens arbete. Vidare införs en byggbonus till kommuner som genom ett ökat byggande bidrar till att minska bostadsbristen.

Förslag som också påverkar staden är att taket för högkostnadsskyddet inom äldreomsorgen föreslås höjas den 1 juli 2016. Detta innebär att det generella statsbidraget till äldreomsorgen minskar med 74 miljoner kronor år 2016 och 148 miljoner år 2017. Kommunerna kan då välja att höja avgifterna inom äldreomsorgen. Regeringen verkställer också sparbettinget på gymnasieskolan och från år 2016 dras 470 miljoner kronor från det generella statsbidraget.

Positivt för matchningen på arbetsmarknaden i Stockholm är regeringens förslagna investeringar i nya utbildningsplatser inom vuxenutbildningen. En kraftig ökning av framförallt utbildningsmöjligheter på universitet och högskola samt i yrkeshögskolan föreslås.

God ekonomisk hushållning

Stockholms stad står de kommande åren inför utmaningar som ökade investeringar och kraftigt ökade behov utifrån befolkningsförändringar. God ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta de krav som morgondagens stockholmare ställer på en effektiv användning av skattebetalarnas pengar för att klara behovet av bland annat vård, skola och omsorg. Därför innehåller budgeten mål för verksamhet och ekonomi samt riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Staden har fastställt sex finansiella mål för 2016, vilka redogörs för nedan.

MÅL FÖR VERKSAMHETEN AV BETYDELSE FÖR GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING

Kommunfullmäktige upprättar inriktningsmål för planperioden samt mål för verksamhetsområdet. Kommunfullmäktige fastställer även indikatorer som ska mäta i vilken mån nämnder och bolagsstyrelser uppfyller kommunfullmäktiges mål. Vidare formuleras aktiviteter, som är en riktad insats under en begränsad tidsperiod. Aktiviteter tas fram för att bidra till måluppfyllelsen. All planering och uppföljning sker i enlighet med stadens styrmodell, ILS, integrerat system för ledning och styrning av verksamhet och ekonomi. Som stöd i arbetet finns ett webbaserat verktyg som används på alla nivåer i staden, från kommunfullmäktige till enhet. Uppföljning sker i samband med tertiärrapporter och verksamhetsberättelse.

FINANSIELLA MÅL AV BETYDELSE FÖR GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING

Årets ekonomiska resultat

Årets ekonomiska resultat fastställs varje år i stadens budget och följs upp i tertiärrapporter och bokslut. Detta mål är det som tydligast sammanfattar det ekonomiska läget. Årets resultat kan också mätas exklusive jämförelsestörande poster och/eller enligt det kommunala balanskravet. Målet är att stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för 2016 ska uppgå till 0,1 mnkr.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter

Måttet visar hur stor del av löpande nettokostnader som finansieras med skatteintäkter. Om nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkter överstiger 100 procent kan staden tvingas använda det egna kapitalet till den löpande driftverksamheten. Det långsiktigt hållbara målet är att andelen av stadens löpande driftkostnader som finansieras med skatteintäkter inte ska överstiga 100 procent. På kort sikt kan finansieringen vid särskilda satsningar även ske med ändliga resurser, det vill säga stadens positiva finansnetto och utdelning från koncernen. Målet är dock att nettokostnaderna aldrig ska överstiga skatteintäkterna inklusive finansiellt resultat och utdelning.

Stadens soliditet

Soliditet definieras som det egna kapitalet i relation till tillgångarna. Om soliditeten är hög, har tillgångarna i hög grad finansierats av egna medel och graden av lånefinansiering är låg. Ett mål för soliditeten finns både för staden och för kommunkoncernen. För att få en samlad och komplett bild ska detta mål redovisas inklusive samtliga stadens pensionsåtaganden. Soliditeten ska varken för staden eller kommunkoncernen understiga 34,0 procent på lång sikt och 30,0 procent på kort sikt. Soliditeten kan enskilda år understiga 34,0 procent, men detta ska ses som en varningsgräns för när åtgärder behöver vidtas. Soliditeten ska 2016 inte understiga 34,0 procent för staden eller kommunkoncernen. Under planeringsperioden kan soliditeten dock kortsiktigt behöva minska på grund av stora åtaganden gällande byggnation av bostäder och infrastruktur.

Samband mellan investeringar och ekonomiskt utrymme

Stadens investeringar medför årliga drift- och kapitalkostnader, som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Sådana projekt motiveras utifrån andra än ekonomiska skäl och belastar stadens löpande ekonomi. Investeringsvolymer måste anpassas efter stadens finansiella resurser, annars kommer utrymmet för befintlig verksamhet och andra nya angelägna behov att behöva begränsas. Det långsiktiga målet för staden är att kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader (inklusive kapitalkostnader) inte överstiger 7,0 procent.

Budgetföljsamhet

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

Budgetföljsamheten mäts som avvikelse i procent, mellan årets prognoser och utfall, inklusive resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. För nämnderna görs uppföljningen totalt för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Målet för budgetföljsamheten är minst 100 procent.

Prognossäkerhet

Prognossäkerhet beskriver förmågan att bedöma avvikelser under året och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelse mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Verksamhetsområden där god prognossäkerhet av naturliga skäl är svår att uppnå ska identifieras, och förslag till hantering ska tas fram under 2016.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 2, jämfört med utfallet, ska vara högst +/- 1 procent.

Kommunkoncernens investeringar

En viktig förutsättning för att stockholmarna ska kunna bli fler är att nya bostäder och arbetsplatser byggs och att infrastrukturen utvecklas. Målet i Stockholms stad är 140 000 nya bostäder till 2030. Därtill kommer investeringar i gator, parker, idrottshallar, förskolor, skolor, gruppboenden och äldreboenden. Staden har därutöver stora åtaganden för medfinansiering av ett antal statliga infrastrukturprojekt med syfte att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm. Stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen innebär att ett växande Stockholm på många ställen blir tätare och mer sammankopplat.

FRAMTIDA INVESTERINGAR OCH INVESTERINGSSTRATEGI

Ökade resurser krävs för att finansiera de omfattande investeringar som behövs för att möta stadens befolkningstillväxt. Det ställer krav på prioriteringar i investeringsverksamheten, och en ökad kostnadsmedvetenhet i projekten i syfte att begränsa investeringsutgifterna. Eftersom de finansiella

resurserna är begränsade blir det särskilt angeläget att tydligt prioritera mellan stadens framtida investeringsprojekt. Kommunfullmäktige har därför fastställt en investeringsstrategi. Denna har legat till grund för nämndernas/bolagens 5-åriga investeringsplaner i budget 2016. Stadens planerade investeringsprojekt har samlats, kategoriserats och prioriterats utifrån beslutskriterier som måluppfyllelse, resultatpåverkan, driftskostnadskonsekvenser, projektrisk, projektberoenden och tidsprioritet.

Det är viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma lönsamhetspotentialen i investeringsprojekten. Lönsamheten i exploateringarna kommer att vara avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med. Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastrukturlösningar. Detta innebär också god ekonomisk hushållning, eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service.

FINANSIERINGSSTRATEGI

Det investeringsutrymme som finns att tillgå och som investeringsstrategin grundar sig på tar sin utgångspunkt i vad det långsiktiga ekonomiska utrymmet medger utan att befintlig verksamhet och andra angelägna behov ska behöva begränsas. Syftet med en finansieringsstrategi är bland annat att ange hur kassaflödet ska styras utifrån en god ekonomisk hushållning.

En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Investeringar och reinvesteringar i till exempel trafikinfrastruktur, idrottsanläggningar och verksamhetsfastigheter genererar inga direkta intäkter för staden, men däremot ökade drift- och kapitalkostnader. En målsättning är därför att på längre sikt åstadkomma en hög grad av egenfinansiering av investeringarna. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader.

Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad, och på sikt låneutrymme, är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

INVESTERINGSNIVÅ, KAPITALKOSTNADER OCH FINANSIERING

Stadens investeringar leder till årliga drift- och kapitalkostnader som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Dessutom tillkommer ökade driftkostnader för nya gatu- och parkytor, idrottsanläggningar, bibliotek med mera. För att stadens ekonomi ska vara långsiktigt hållbar och för att utrymmet för befintlig verksamhet och andra angelägna behov inte ska behöva begränsas, har kommunfullmäktige fastställt att kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnader, inklusive kapitalkostnader, långsiktigt inte ska överstiga 7,0 procent. Investeringsnivån måste därför anpassas till en långsiktigt hållbar nivå utifrån de finansiella förutsättningarna. Kommunkoncernens investeringar finansieras med internt tillförda medel från den löpande verksamheten, försäljningsinkomster och utökad/ny upplåning. Ökad grad av lånefinansiering inom kommunkoncernen påverkar såväl kommunkoncernens som stadens soliditet negativt eftersom all upplåning sker genom stadens försorg. En viktig förutsättning för att Stockholms stad ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Staden bör därför sträva efter att bidra med egen finansiering genom att realisera en del av de markvärden som skapas genom planläggning av tidigare oattraktiva områden.

NÄMNDERNAS INVESTERINGAR

Merparten av stadens investeringar är i infrastruktur som gör det möjligt att bygga bostäder. Underlag från nämnderna för kommande år visar en fortsatt hög investeringstakt. Nämnderna har i underlag för budget 2016 beskrivit och prioriterat större planerade investeringsprojekt utifrån de beslutskriterier som ingår i investeringsstrategins beslutsstöd. Syftet är att visa de ekonomiska konsekvenserna och koppla dem till stadens verksamhetsmål. Nämndernas planerade investeringsprojekt är grunden till den investeringsplan för stadens nämnder som fastställs i denna budget (se bilaga 3).

Exploateringsnämnden redovisar fortsatt höga investeringsnivåer för att uppnå kommunfullmäktiges mål om att planera för 140 000 bostäder fram till år 2030. Stadens satsning på centrala staden bedöms dock ha goda förutsättningar att resultera i lönsamma projekt. De undantag som finns är projekt med stora infrastrukturella utgifter, där kommunfullmäktige har fattat beslut om genomförande av bland annat Slussen och stadsutvecklingsområdet Hagastaden. Inkomsterna från markförsäljningar i samband med exploatering bedöms kunna uppgå till betydande belopp under planeringsperioden. Därmed upprätthålls en hög egenfinansieringsgrad för de strategiska investeringarna.

Behovet av ersättningsinvesteringar i stadens byggnader och anläggningar är stort. Flera reinvesteringsprogram med syfte att säkerställa funktionen i stadens infrastruktur pågår inom ramen för trafiknämndens ansvarsområde. Fastighetsnämnden har genomfört en kartläggning av reinvesteringsbehovet i hela det fastighetsbestånd nämnden förvaltar. Ersättningsinvesteringarnas andel av stadens totala investeringsvolym bedöms uppgå till cirka 25 procent. Enligt investeringsstrategin ska upplåning och räntekostnader undvikas för det ökande reinvesteringsbehovet. För att uppnå den strategiska målsättningen om att ersättningsinvesteringarna i sin helhet ska finansieras med egna medel behöver stadens resultat bidra med ett årligt överskott.

BOLAGENS INVESTERINGAR

Stockholms stad är en av landets största fastighetsägare och majoriteten av stadens fastigheter förvaltas av bolag inom koncernen Stockholms Stadshus AB. Stadens bolag har mot denna bakgrund genomfört omfattande investeringsprogram under de senaste sju åren. Bolagen har i genomsnitt satsat 8,5 mdkr per år i nyproduktion och upprustning av bostäder, skolor, äldreboende och infrastruktur.

Stockholms starka befolkningstillväxt fortsätter. För att klara bostadsförsörjningen har stadens mål om 100 000 bostäder höjts med ytterligare 40 000 fram till år 2030. Stadens bostadsbolag kommer att vara en viktig del i detta arbete. För åren 2016-2020 beräknas antalet påbörjade lägenheter till cirka 10 000.

Bolagskoncernens planerade investeringar för åren, 2016 – 2020, uppgår till cirka 60 mdkr. De strategiska investeringarna beräknas uppgå till i medeltal 75 procent av bolagens samtliga investeringar under femårsperioden. Bostadsbolagen står för drygt 50 procent av bolagskoncernens investeringsvolym.

Antalet förskolebarn och skolbarn fortsätter att öka i Stockholm. Det ställer också krav på fler förskolor och skolor. Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) planerar för investeringsnivåer mellan 1,6 – 2,0 mdkr per år under perioden. Investeringarna avser nyproduktion samt upprustning och ombyggnad i befintliga lokaler. SISAB driver cirka 60 projekt över 50 mnkr. Av dessa är närmare 40 projekt strategiska investeringar som kommer att innebära nya skolor eller utveckling av befintliga skolor för fler elever.

En förutsättning för att Stockholm ska kunna expandera är att infrastrukturen utvecklas. Flera bolag inom koncernen svarar för viktiga strategiska funktioner för staden och Stockholmsregionen inom bl.a. infrastrukturuområdet. Under den kommande perioden redovisar Stockholms Hamn AB och Stockholm Vatten AB en utökad investeringsvolym.

Den omfattande investeringsverksamheten i nyproduktion, infrastruktur och ombyggnad medför att lånefinansieringen ökar samtidigt som soliditeten minskar. Räntenivån är för närvarande historiskt låg men genom den ökade upplåningen kommer bolagen i fortsättningen vara känsligare för varje förändring av räntenivåerna.

BEGRÄNSNINGAR FÖR AVDRAG FÖR KONCERNINTERNA RÄNTOR

Kommunkoncernen Stockholms stad har i likhet med flertalet andra stora koncerner en centraliserad finansfunktion. Anledningen att staden valt denna lösning är att det finns uppenbara skalfördelar i en samordnad finansfunktion. Därtill kräver finansverksamheten hög specialisering och kompetens. Det är en ändamålsenlig och effektiv organisering som är till gagn för kommunmedborgarna.

Riksdagen beslutade i slutet av år 2012 om ytterligare begränsningar för avdrag för koncerninterna räntor i huvudsyfte att förhindra kapitalflykt till utlandet med skatteplanering. Skatteverket har därefter kommit ut med skriftliga ställningstaganden med sina bedömningar av hur begränsningarna ska tolkas. Stockholms stad och bolagskoncernen har sedan beslutet togs sökt besked om vad som gäller för stadens bolag. Skatteverket har i mars 2015 inkommit med svar gällande avdrag på koncerninterna lån inkomstår 2014 för två av koncernens bolag. Av svaret framgår att Skatteverket anser att stadens bolag inte har rätt till avdrag för ränteutgifter på lån från ägaren Stockholms stad.

I bolagskoncernens bokslut för 2013 och 2014 har räntekostnaderna bedömts vara fullt avdragsgilla. I likhet med tidigare år kommer avdrag yrkas för räntekostnaderna i årets deklaration.

Tvingas stadens bolag låna på den externa marknaden kan kommunkoncernen inte tillvarata skalfördelar i den finansiella hanteringen. Detta leder till ett sämre finansnetto och högre omkostnader. Flera bolag behöver låna samtidigt som staden har placeringsbehov. Begränsad möjlighet till styrning av riskhantering leder dessutom till större aggregerade finansiella risker.

Om räntan som koncernens bolag belastas med idag inte blir avdragsgill kommer drygt 1,2 mdkr bli föremål för beskattning, vilket motsvarar en ökad skattekostnad om drygt 250 mnkr för bolagen.

För bolagskoncernen som står inför betydande investeringar och därmed ökade räntekostnader under de närmaste åren får Skatteverkets tolkning kännbara effekter och kan medföra att bolagskoncernen måste begränsa sina investeringar under den kommande perioden. Kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB analyserar Skatteverkets ställningstagande och kommer att återkomma med förslag till åtgärder på kort och på lång sikt.

MEDFINANSIERING

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansierare i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt. Under åren 2016–2020 kommer utbetalningarna till medfinansiering att uppgå till cirka 300 – 500 mnkr per år. Utbetalningarna avser projekten Norra Länken, Citybanan, Trafikplats Lindhagensgatan samt medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan. Stadens åtagande för medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan uppgår till 2 950 mnkr i 2013 års prisnivå. Av de årliga utbetalningarna ovan avser cirka 300 mnkr tunnelbaneutbyggnaden. Totalt beräknas kvarvarande beslutade åtaganden för staden sammanlagt uppgå till 7,7 mdkr. Utbetalningarna till medfinansiering minskar det kassaflöde som finns att tillgå för finansiering av stadens egna investeringar, och ökar kommunkoncernens upplåningsbehov.

För närvarande pågår nya förhandlingar för ytterligare infrastrukturprojekt inom ramen för den s.k. Sverigeförhandlingen. Sverigeförhandlingen har under september 2015 remitterat ett författningsförslag om värdeåterföring och medfinansiering avseende transportinfrastruktur. Förslaget till ändring av plan- och bygglagen innebär att en kommun och en fastighetsägare, med hjälp av ett frivilligt och förhandlingsbaserat verktyg ska kunna ingå avtal om återföring av värdeökning för fastigheter som uppstår genom en kommuns finansiering av transportinfrastruktur, så kallad ”värdestegringsersättning”. I

författningsförslaget föreslås även att kommuner ska kunna medfinansiera byggande av väg och järnväg som en annan kommun eller ett annat landsting ansvarar för, under samma förutsättningar som en kommun kan medfinansiera statliga vägar och järnvägar. Det innebär ett undantag från de geografiska begränsningar som följer av 2 kap. 1 § kommunallagen.

Det finns en risk att förslaget sätter en ökad press på förhandlingar med byggherrar, försvårar för förhandlingar mellan stat, landsting och kommun samt riskerar att förskjuta gränsen mellan statens och stadens ansvar och i förlängningen ändra den rådande finansieringsöverenskommelsen i grunden. Om fastighetsägarna ska vara med och bekosta ny infrastruktur riskerar kommunerna att få ta en ökad del av investeringskostnaderna framöver. Detta då staten kan komma att kräva ökad medfinansiering av kommuner som får ökat markvärde med hänvisning till att det är upp till kommunen att hämta tillbaka finansieringen från fastighetsägarna.

LOKALER

Kommunstyrelsen har under 2015 genomfört en samlad utredning av hur stadens fastighetsverksamhet och lokalförsörjning ska organiseras på ett effektivt sätt som bidrar till uppfyllandet av kommunfullmäktiges mål. En stadsövergripande fastighets-, och lokalpolicy ska under 2016 tas fram under ledning av kommunstyrelsen som tydliggör målbilder, spelregler och ansvarsområden som är en förutsättning för en effektiv lokalhantering i staden.

Stadens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga, moderna, area- och energieffektiva lokaler. Det finns en stor potential i det befintliga lokalbeståndet. Staden behöver utveckla och effektivisera utnyttjandet av befintliga lokaler samt förbättra samarbetet med näringslivet och externa utförare. Via markanvisning/försäljning av mark, planprocessen, rationellt och optimalt byggande med mera finns möjlighet att påverka situationen.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i första hand hyra lokaler av staden eller stadens egna fastighetsbolag. Emellertid kan externa förhyrningar vara nödvändiga till exempel inom det arbete som pågår med att flytta facknämnder och bolag från innerstaden till ytterstaden. Det är viktigt att staden bidrar till att säkerställa arbetsplatser även i ytterstaden. Inom ramen för målet att Stockholm är en stad som håller ihop, med trygga och levande stadsdelar, kan dessa flyttar även bidra och bli en del av den stadsövergripande strategin för levande lokala centrum.

Bolagen ska i nära samverkan med staden, och med koncernnyttan i fokus, underlätta lokal-effektiviseringar, omstrukturering och avveckling. SISAB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ska erbjuda kostnadseffektiva verksamhetslokaler.

En strategisk fråga är att behovet av olika verksamhetslokaler, till exempel förskolor och bostäder för personer med funktionsnedsättning, kan tillgodoses i samband med byggprojekt till rimliga villkor. I samband med plan- och markanvisningsprocessen ska förekomsten av sådana lokaler fortlöpande redovisas under projektets gång. Detta arbete underlättas av att berörda nämnder kan lämna besked om vilka behov som finns så tidigt som möjligt. Inriktningen är att hyresavtal ska baseras på marknadshyra och långa inledande hyrestider. Vid köp av bostadsrätter för förskole- eller för andra ändamål är inriktningen att detta ska ske till en i förväg bestämd kostnadsberäkningsmodell. I samband med större bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst 5 procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden för personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning.

Stadens bostadsbolag har en central roll för att klara målet om fler bostäder och svarar för en stor del av utbyggnaden av nya lägenheter i Stockholm. I samband med denna utbyggnad behöver ofta olika verksamhetslokaler integreras i bostadsprojekten. Exempel kan vara förskolor och gruppboendestäder.

Delar av stadens fastighetsbestånd för särskilt boende för äldre är ålderstiget, har restriktioner och klarar inte dagens krav på standard, arbetsmiljö med mera. De är inte heller alltid möjliga att bygga om till rimliga villkor. Viss nybyggnation kommer därför att krävas. I samband med olika stadsutvecklingsprojekt är det lämpligt att pröva att bygga nya, ändamålsenliga och flexibla äldreboenden som är anpassade för framtiden och som motsvarar de önskemål och behov som väntar.

Respektive stadsdelsnämnd eller region kan inte tillgodose alla de olika behov och önskemål om äldreboende som efterfrågas. Valfrihetssystemet och erfarenheterna från den centrala köhanteringen ökar behovet av samordning på en stadsövergripande nivå.

Stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen i samband med arbetet med äldreboendeplaneringen ta fram ett per region gemensamt förslag till plan för de vård- och omsorgsboenden som finns inom stadsdelsnämndsområdet. Arbetet samordnas och bereds av äldrenämnden som ur ett stadsövergripande perspektiv bearbetar förslagen från stadsdelsnämnderna och föreslår beslut om åtgärder utifrån en sammanvägd och övergripande bedömning av behov, framtida trender och med fokus på kvalitetsutveckling där fördelning av driftsformer och konsekvenser för såväl stadsdelsområden som staden som helhet beaktas.

Nämndernas löpande beslut om större förändringar av stadens särskilda boenden gällande omstrukturering till annan boendeform och/eller omstrukturering av sådan boendeform, ska vara i enlighet med den övergripande äldreboendeplaneringen. Till stöd för stadens äldreboendeplanering har äldrenämnden en referensgrupp. För att säkerställa även mindre projekt eller förändringar som rör stadens samlade resurser för särskilt boende ska all omstrukturering/avveckling/ändrad inriktning av lägenheter för äldreboende och korttidsvård underställas referensgruppen för yttrande. Framtidens vård- och omsorgsboenden för äldre måste fortsätta utvecklas för att motsvara de önskemål och behov som väntar. Det stimulationsbidrag som tidigare kunnat sökas för ny- och tillbyggnad av särskilda boenden för äldre prioriteras därför för vård- och omsorgsboende. Medel för ändamålet reserveras i Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov.*

Staden samplanerar i ökad omfattning utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Som alternativ till idrottsundervisning i egna lokaler förutsätts skolan i dessa fall kunna använda en angränsande idrottshall. För stadens del innebär detta att den aktuella skolan långsiktigt måste tillförsäkras tillgång idrottshallen under skoltid genom ett separat hyresavtal mellan utbildningsnämnden och idrottsnämnden till motsvarande idrottsnämndens egna kostnader för lokalen. Avsteg sker därmed från den närhetsprincip som annars gäller vid upplåtelse av idrottshallar under skoltid. Kommunstyrelsen ska på projektnivå besluta om sådant avsteg. Det investeringsutrymme som motsvaras av värdet av ett sådant separat hyresavtal för en idrottshall ska kunna tillgodoräknas idrottsnämnden för annan prioritering. Utbildningsnämnden och idrottsnämnden ska ta fram ett gemensamt lokalprogram för att underlätta utbyggnaden av samplanerade idrottshallar.

Utbyggnadstakten av särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning ska vara fortsatt hög. Det stimulationsbidrag som tidigare kunnat sökas för ändamålet finns kvar även 2016. Medel reserveras i Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov.* Den del av bidraget som gäller särproduktionskostnader utgår med 1,8 mnkr per gruppboende. Kommunstyrelsen ska revidera och förenkla ansökningsförfarandet för bidraget. En översyn ska göras av stadens organisation och ekonomiska incitament för att ytterligare stärka och snabba upp utbyggnaden av dessa boendeformer.

Utbyggnadstakten av förskolor är fortsatt hög. För att utjämna effekten av höga hyror i vissa områden samt i samband med nyproduktion så justeras bidraget för hög hyra. Bidrag utgår med 80 procent av den del av hyreskostnaden som ligger i intervallet 1 700–2 500 kr/kvm och år och med 40 procent av hyreskostnaden över 2 500 kr/kvm och år. Bidrag utgår för högst 10 kvm per inskrivet stockholmsbarn. Stimulationsbidraget för utbyggnad av nya förskolor

upphör samtidigt. Utbetalning av bidrag för utbyggnad av förskolor som beviljats eller startat före 2016 avräknas huvudmannens hyresbidrag för 2016.

Direktiv till nämnderna och bolagsstyrelserna

Styrning och uppföljning

Budgeten är upprättad i balans och finansierad. Nämnderna ska rymma sina verksamheter inom den budget som kommunfullmäktige har fastställt. Eventuella kostnadsökningar/intäktsminskningar finansieras genom omprioriteringar inom nämndens budget. I nämndernas budget har endast kostnader för den egna verksamheten budgeterats. Omslutningsförändringar till följd av köp och försäljning av tjänster mellan olika nämnder ska beräknas och redovisas till kommunstyrelsen i samband med nämndens budget/verksamhetsplan för 2016.

För varje verksamhetsområde finns mätbara mål och indikatorer samt aktiviteter angivna. Dessa kompletteras av basnyckeltalen som redovisas till kommunfullmäktige. Ett förtydligande av styrmodellen ILS och begreppsdefinitioner framgår av bilaga 9. För att kunna analysera och bedöma måluppfyllelsen kommer kommunstyrelsen att följa upp målen genom de utvalda indikatorerna och aktiviteterna. Indikatorerna redovisas per mål i bilaga 5. Indikatorer och aktiviteter anges även under respektive verksamhetsområde och nämnd.

Uppföljning av indikatorer ska ske i samband med tertialrapporter och årsredovisning. Ett utvecklingsområde är att fördjupa analyserna av prognoser och utfall i tertialrapporter och årsredovisning, bland annat med avseende på sociala skillnader och skillnader mellan könen. De av kommunfullmäktiges indikatorer som bygger på individbaserad statistik ska analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv. I budgeten preciseras därutöver de av kommunfullmäktiges indikatorer där behovet av analyser av skillnader mellan befolkningsgrupper och stadsdelar särskilt ska beaktas.

Nämnder och bolagsstyrelser ska, med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena, fastställa verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål för sina verksamhetsområden. Därutöver ska nämnder och bolagsstyrelser utforma de indikatorer som krävs för att kunna följa upp sina verksamhetsspecifika mål och åtaganden.

Nämnderna ska i sin planering fokusera på att målen är uppföljningsbara och mätbara samt i uppföljningen förstärka resultatredovisning, analys och utvärdering av den egna verksamheten. *Programmet för kvalitetsutveckling* gäller alla nämnder och bolag och betonar vikten av att utveckla analysen av verksamheternas resultat samt vikten av att alla nämnder och bolag arbetar mer systematiskt med att sprida och ta till sig goda exempel på resultat och verksamhetsutveckling.

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska arbeta i enlighet med stadens ledningssystem, ILS, och i den webbaserade ILS-webben för uppföljning av kommunfullmäktiges mål. För att förenkla och förtydliga stadens styrdokument kommer översynen av dessa att fortsätta under 2016. Uppföljningen ska ske i det webbaserade planerings- och uppföljningssystemet. Stadsövergripande styrdokument redovisas i bilaga 10.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med att verksamhetsplanen upprättas utarbeta en internkontrollplan. Planerna ska utarbetas utifrån en väsentlighets- och riskanalys. För att kunna bedöma risken för att staden inte når kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena, ska nämnder och bolagsstyrelser upprätta en väsentlighets- och riskanalys för dessa mål. I riskanalysen ska även åtgärder för att minimera riskerna redovisas.

Nämnderna ansvarar för att den interna kontrollen är tillräcklig inom verksamheten. Kommunstyrelsen har uppsiktsplikt över nämndernas interna kontroll. Därtill har kommunstyrelsen uppsiktsplikt över stadens bolag och bolagsstyrelser. Kommunstyrelsen respektive styrelsen för Stockholms Stadshus AB har i uppdrag att följa upp att nämnder och bolagsstyrelser följer ILS. Kommunstyrelsen respektive Stockholms Stadshus AB får även i uppdrag att följa upp nämnders och bolagsstyrelser effektivitet. Kommunstyrelsen ska samordna och följa upp att kvalitetsjämförelser tas fram och publiceras för samtliga verksamhetsområden. Jämförelserna ska göras både inom staden och mellan andra organisationer.

Skattesats

För år 2016 föreslås att en kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17,90 per skattekrona.

För år 2016 föreslås en utdebitering av begravningsavgiften med 7,5 öre per skattekrona.

Stockholm den 14 oktober 2015

Karin Wanngård

Resultatbudget

Mnkr	Budget 2015	Budget 2016	Plan 2017	Plan 2018
Verksamhetens intäkter	7 478,0	7 440,4	7 505,4	7 586,3
Verksamhetens kostnader (-)	-44 243,2	-45 644,1	-45 653,5	-45 751,1
Avskrivningar (-)	-994,5	-1 063,6	-1 164,8	-1 240,8
Central medelsreserv (-)				
Oförutsedda behov	-735,3	-735,3	-735,3	-735,3
Prestationsreserv	-882,2	-815,4	-1 333,4	-1 831,9
Anslagsfinansierad del av pensioner/arbetsgivaravgifter	-748,6	-1 137,0	-1 157,3	-1 203,8
Verksamhetens nettokostnader	-40 125,8	-41 955,0	-42 538,9	-43 176,6
<i>Relativförändring</i>		4,6%	1,4%	1,5%
Skatter	40 226,3	43 528,3	45 403,1	47 355,4
Begravningsavgift	170,3	182,2	190,2	198,4
Inkomstutjämning	-1 616,3	-2 940,6	-3 070,1	-3 202,6
Kostnadsutjämning	-230,0	-268,5	-290,0	-294,3
Regleringspost	82,6	-26,4	-195,0	-432,3
Införandebidrag	180,0	344,9	77,0	0,0
Fastighetsavgift	1 100,3	1 123,9	1 123,9	1 123,9
LSS-utjämning	-988,5	-1 069,9	-1 085,9	-1 102,1
Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	198,2	91,7	82,3	92,1
Utdelning Stockholm Stadshus AB	1 000,0	1 000,0	600,0	600,0
Disposition/avsättning begravningsfond	3,0	-10,5	-20,5	-28,7
Summa finansiering	40 125,9	41 955,1	42 815,0	44 309,8
<i>Relativförändring</i>		4,6%	2,0%	3,5%
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	0,1	276,1	1 133,2

Investeringsplan

Mnkr	Budget 2015	Budget 2016	Plan 2017	Plan 2018
Investeringsutgifter	-6 767,7	-6 602,2	-6 746,9	-6 251,0
Investeringsinkomster	633,8	673,5	698,1	842,5
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	- 530,0	- 600,0	- 610,0	- 680,0
Nettoinvesteringar (-)	-6 663,9	-6 528,7	-6 658,8	-6 088,5
Finansiering investeringsplan				
Förändring av eget kapital	0,1	0,1	276,1	1 133,2
Avskrivningar	994,5	1 063,6	1 164,8	1 240,8
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	200,0	200,0
Upplåningsbehov	5 469,3	5 265,0	5 017,9	3 514,5
Summa finansiering investeringsplan	6 663,9	6 528,7	6 658,8	6 088,5
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0

Koncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagets uppgifter och allmänna inriktning

Stockholms Stadshus AB har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag. Bolaget är moderbolag i en koncern som består av 16 aktiva dotterbolag eller underkoncerner samt två intressebolag. Bolaget ansvarar för styrning och uppföljning av dotterbolagens verksamhet utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål och direktiv. Bland kommunfullmäktiges direktiv ingår att svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning samt att utveckla styrformer och samspelet mellan ägare, koncernledning och dotterbolag.

Koncernstyrelsen ska fatta de principiella beslut som krävs för att kommunfullmäktiges mål ska nås. Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs.

Koncernen Stockholms Stadshus AB omfattar bolag inom bostadsförsörjning, infrastruktur såsom vattenreningsverk, fjärrvärme och ledningssystem, fiberkanalisation, parkeringsanläggningar, hamnverksamhet och skolor samt även kultur och besöksnäring genom teater- och kulturverksamhet, arenor och mässfastigheter.

Koncernen ska under perioden prioritera investeringar som är nödvändiga för en snabbt växande stad. Takten i bostadsbyggandet ska öka och fokus ligga på hyresrätter med rimliga hyror. De allmännyttiga bostadsbolagen ska fördubbla sitt bostadsbyggande. Vidare ska koncernen se till att nödvändiga investeringar genomförs inom bland annat infrastruktur, förskole- och skollokaler, matavfallsinsamling och fibernät. Bolagen ska också vara öppna för förvärv av projekt- och hyresfastigheter i syfte att öka antalet hyresrätter i bostadsbolagen.

Under kommande år fortgår och förstärks bolagens medverkan i stadens ytterstadssatsningar. De flesta bolag medverkar i olika former i dessa projekt, dels genom upprustning och utveckling av bostäder, skolor, äldreboenden samt dels i utveckling av nya arbetsplatser i ytterstaden. Koncernen medverkar också genom infrastrukturbolagen till ytterligare utbyggnad av vatten- och fibernät.

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla fastighetsbestånden långsiktigt för att nå en bättre struktur när det gäller standard, geografiskt läge och åldersfördelning. Stockholms Stadshus AB ska vidare bidra till en översyn av stadens fastighetsbestånd.

Bolagen ska genom sina befintliga miljöprogram, policys och handlingsplaner bidra till att uppnå målen i stadens miljömål och färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm. Bolagen ska bidra till målet om att stockholmarnas utsläpp av växthusgaser ska minska till 2,3 ton koldioxidekvivalenter till 2020. Stockholms Stadshus AB ska även se till att bolagen arbetar enligt stadens riktlinjer för förnybar energiproduktion, som är under utarbetande.

Staden har påbörjat en utökad insamling av matavfall från såväl privathushåll som storhushåll. Arbetet för ett mer hållbart Stockholm kommer att intensifieras under perioden och stadens bolag ska arbeta för att nå 70 procent insamling av matavfall till 2020. Under 2014 överfördes stadens avfallshantering till Stockholm Vattenkoncernen. Det nya bolaget inom Stockholm Vattenkoncernen har i uppdrag att säkerställa att det kommunala uppdraget om avfallshantering tas om hand och ska bidra till en effektivare avfallshantering och ökad tillgång på biogas i regionen.

Stockholms Stadshus AB ska kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt fokus på projekt med långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi, däribland utvecklingen i Globenområdet, större hamninvesteringar och stadsutvecklingsprojekt så som Söderstaden.

Stockholms Stadshus AB och dotterbolagen ska utarbeta en CSR-strategi för hur de i verksamheten och vid investeringar kan bidra till en positiv samhällsutveckling och en sammanhållen stad. Detta ska bland annat syfta till att minska arbetslösheten i grupper långt ifrån arbetsmarknaden, skapa social sammanhållning och bidra till lokalsamhället. De allmännyttiga bostadsbolagen ska inom ramen för detta arbete arbeta fram en tolkning av bolagens allmännyttiga syfte. Strategin ska implementeras i bolagen och formuleras som krav i upphandlingar. Utgångspunkten för upphandlingar i Stockholms Stadshus AB och dotterbolagen ska vara stadens upphandlings- och inköpsprogram.

Stockholms Stadshus AB ska i samråd med arbetsmarknadsnämnden fortsätta arbetet med att studera goda exempel från andra kommuner där kommunala bolag testat nya arbetsmodeller för att bidra till en positiv samhällsutveckling. Under året ska koncernen, i samråd med arbetsmarknadsnämnden, fortsätta att se över behoven och möjligheterna att testa liknande modeller i Stockholm.

AB Familjebostäder har i samråd med AB Svenska Bostäder, AB Stockholms hem och Micasa Fastigheter i Stockholm AB genomfört en förstudie av ett byte av det gemensamma fastighetssystemet FASAD. En upphandling av ett nytt koncerngemensamt fastighetssystem (VERA) pågår.

Koncernstyrelsen ska vid behov besluta om en extra stämma under hösten 2016 då den slutliga koncernutdelningen fastställs.

Stockholms Stadshus AB:s avkastningskrav för bostadsbolagen ska sättas utifrån ett allmännyttigt syfte och vara affärsmässiga i jämförelse med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer.

Bolagets ägardirektiv:

Ett Stockholm som håller samman

- Stockholms Stadshus AB ska leda arbetet med att ta fram en plan för hur de kommunala bostadsbolagen ska fördubbla sitt bostadsbyggande till 2017. Detta ska samordnas med berörda nämnder och bolag
- Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med kommunstyrelsen ta fram en genomförandestrategi för att nå målet om 40 000 nya bostäder till 2020
- bolagskoncernen, med ledning av moderbolaget, ska aktivt delta i samordningen i tidiga skeden med berörda nämnder så att strategiska stadsutvecklingsprojekt sker på ett effektivt och synkroniserat sätt
- Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med kommunstyrelsen och övriga berörda nämnder och bolag utreda och ta fram en handlingsplan för att säkerställa boenden för särskilt prioriterade grupper
- utveckla effektivare styrformer genom ökad målstyrning mot ägarkraven
- samordna insatser i händelse av kris
- tillsammans med bostadsbolagen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden personer som utsätts för våld i nära relationer
- tillsammans med dotterbolagen och i samråd med arbetsmarknadsnämnden bidra till att uppfylla stadens mål när det gäller att erbjuda sommarjobb samt visstidsanställningar riktade till långtidsarbetslösa
- tillsammans med dotterbolagen vid behov samverka med stadsdelsnämnder kring lokala utvecklingsprogram
- pröva möjligheten att ställa sociala krav, såsom anställningar av lokal arbetskraft, även i upphandlade projekt

Ett klimatsmart Stockholm

- leda och följa upp arbetet med en ökad energieffektivisering och återvinning inom koncernens fastighetsbolag
- Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med kommunstyrelsen driva avvecklingen av oljeverksamheterna vid Loudden
- bolaget ska med hjälp av framtaget underlag från Fortum trygga Stockholms framtida fjärrvärme med utgångspunkt att fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska minska successivt, med ambitionen att vara avvecklade helt senast år 2020
- säkerställa att dotterbolagen löpande ser över möjligheten att investera i solceller

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- svara för koncernens övergripande utveckling, strategiska planering, löpande ekonomisk kontroll och uppföljning
- utveckla samspelet mellan ägaren, koncernledningen och dotterbolagen avseende verksamheternas resultat och budgethållning, effektivitet och kvalitet
- ansvarar för bevakning och samordning av ägarintresset i de bolag där staden är delägare
- styra finansiella resurser på ett för ägaren och koncernen optimalt sätt
- följa utvecklingen av kostnadseffektiviseringar inom samtliga dotterbolag
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning inom stadens bolag
- fortlöpande pröva möjligheterna att tillsammans med fastighetsbolagen överföra fastigheter mellan bolag som ur ett nyttjandeperspektiv bör utvecklas för annat ändamål, exempelvis till bostäder
- Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med kommunstyrelsen göra en översyn av förvaltningen av stadens verksamhetsfastigheter avseende gränsdragningsfrågor för drift, underhåll och investering
- fortsätta utreda möjligheterna till en ytterligare samordning av stadens kommersiella fastigheter tillsammans med bostadsbolagen, S:t Erik Markutveckling AB, kommunstyrelsen och fastighetsnämnden
- utvärdera dagens anläggningsbestånd i syfte att utreda det långsiktiga behov som finns i staden av evenemangsarenor
- följa och driva bolagskoncernens investeringar i den blivande Söderstaden
- kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt avseende på långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi, till exempel Stockholms framtida avloppsrening
- särskilt följa dotterbolagens ekonomi avseende bostadsbyggande och upprustning
- bostadsbolagen ska långsiktig uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer
- kommunstyrelsen ansvarar för drift, förvaltning och utveckling av det koncerngemensamma ekonomisystemet för stadens nämnder och bolagsstyrelser. I uppdraget ingår att tillsammans med Stockholms Stadshus AB utveckla och effektivisera de administrativa processerna för nämnder och bolagsstyrelser i enlighet med beslutade mål samt utifrån god ekonomisk hushållning.
-

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal påbörjade bostäder	6 000 st	7 000 st	8 000 st
	Antal påbörjade hyresrätter	3 000 st	3 500 st	4 000 st
	Antal färdigställda studentbostäder	1 300 st	1 600 st	1 600 st
	Antal förmedlade försöks- och tränings- samt Bostad först-lägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	450 st	500 st	500 st
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	78,5 %	79 %	79,5 %
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bolagens service	83,5 %	84 %	84,5 %
1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Antal besök på stadens kulturinstitutioner per stockholmare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Mängden hushållsavfall per person	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Antal av 17 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekraV	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 1 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader fuksäkerhetsprojketeras enligt ByggaF eller motsvarande	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	72	73	74
	Företagens nöjdhet med bemötandet	76	77	78
	Antal nystartade företag	22 500 st	23 000 st	23 500 st
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal företag som staden har lotsat	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare/hyresgäster som inte upplever att de har blivit diskriminerade i kontakt med stadens verksamheter.	Öka	Öka	Öka
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande	Andel hyresgäster i stadens bostadsbolag som anser att de har inflytande över sitt boende	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

22. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Koncernen Stockholms stadshus AB** godkänns.

Bostadsbolagen

Gemensamt för de tre bolagen

MÅL

De kommunala bostadsbolagens huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta goda bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. I sitt bestånd ska bolagen äga bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Bolagen utgör en stor del av stadens och stockholmarnas samlade förmögenhet och måste därför skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt som kommer alla stockholmare till del. Bolagen har också en viktig uppgift att fylla avseende positiv stads- och centrumutveckling i framför allt de stadsdelar där de äger stora bestånd. Detta ska ske både genom ett socialt ansvarstagande i enlighet med ägarens direktiv samt genom fysiska åtgärder. Miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiv ska tillämpas i nyproduktion och förvaltning. Bolagen ska aktivt arbeta mot segregation.

BOLAGEN SKA

Ett Stockholm som håller samman

- nyproduktionstakten ska ökas stegvis från 1 500 påbörjade bostäder per år 2016 till 3 000 påbörjade bostäder per år 2019
- arbeta för att hålla nere produktionskostnaderna i nyproduktion
- leda och utveckla projektet Stockholmshus
- utveckla metoder för innovativa lösningar för billigare byggande och tillfälliga bostäder
- bygga yteffektiva lägenheter med en varierad fördelning av lägenhetsstorlekar och vid förtätning komplettera den befintliga bebyggelsens lägenhetsstruktur
- tillsammans med övriga aktörer på bostadsmarknaden bidra till en mer transparent, rättvis och systematiserad hyressättning i Stockholms stad
- aktivt arbeta för en hög kvalitet i löpande drifts- och underhållsarbete, liksom i servicen gentemot hyresgästerna
- rusta upp på ett varsamt sätt utifrån fastigheternas tekniska behov med en helhetssyn på närmiljön
- garantera hyresgästerna information och inflytande i samband med renoveringsarbete
- stärka ytterstadsområden där bolagen är närvarande genom utveckling av centrum, upprustningar, socialt ansvarstagande, ett bättre utnyttjande av befintliga lokaler samt nyproduktion av bostäder
- särskilt beakta jämställdhetsperspektivet i ytterstadsarbetet
- göra socioekonomiska konsekvensanalyser vid större upprustningsinvesteringar
- ta fram en strategi för ett bättre utnyttjande av befintliga lokaler
- samarbeta med övriga berörda bolag och nämnder samt privata aktörer och ta fram utvecklingsplaner för centrumanläggningarna i ytterstaden utifrån deras olika förutsättningar
- i samråd med berörda nämnder inventera möjligheten att omvandla befintliga byggnader till grupp- och servicebostäder, samt underlätta byggandet av bostäder för personer med funktionsnedsättning
- fortsätta tillgänglighetsanpassningen av fastigheterna
- planera för nya seniorbostäder i hyresrättsform
- ta hänsyn till olika typer av familjekonstellationer och boendeförhållanden vid planerandet av nya bostäder
- aktivt verka för fler hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga

- tillhandahålla bostäder till prioriterade grupper där staden har ett åtagande i lag, beslut i kommunfullmäktige eller genom särskild överenskommelse samt aktivt bidra och samverka i stadens arbete med att tillskapa fler boenden för prioriterade grupper, såsom nyanlända, ensamkommande flyktingbarn med flera.
- bidra till stadens mål om att förmedla 450 nya tränings- och försökslägenheter samt Bostad Först-lägenheter per år
- ta ett stort ansvar för det bostadsbehov som uppkommer för personer som utsätts för våld i nära relationer
- genomföra enklare åtgärder för att öka tillgängligheten så att äldre ska ha möjlighet att bo kvar hemma längre och underlätta för äldre eller personer med funktionsnedsättning att byta till en lägenhet i entréplan eller till hus med hiss
- fortsätta det förebyggande arbetet för att minimera antalet avhysningar, särskilt av barnfamiljer, genom samarbete med stadsdelsnämnderna, socialnämnden och landstinget
- erbjuda möjlighet till så kallade kompiskontrakt för både äldre och ungdomar
- verka för att stärka sin ställning i stadsdelar där andelen allmännyttiga bostäder är låg
- inte avyttra sitt bestånd genom ombildning eller försäljning
- upprätta sociala bokslut som underlag till mål och avkastning

Ett klimatsmart Stockholm

- aktivt arbeta för energieffektivisering av beståndet och fokusera på klimatsmarta bostäder, bl.a. genom installation av solceller på tak och gröna vertikala trädgårdar
- öka användningen av förnybar energi
- förbereda infrastruktur för bilpooler och elbilar
- arbeta för att bolagen når 70 procent matavfallsinsamling till 2020
- ta fram en modell för livscykelanalys vid nyproduktion
- planera för säkra cykelparkeringar i befintliga och nya fastigheter
- planera för laddplatser till elbilar i anslutning till parkering i befintliga och nya fastigheter
- uppmuntra och arbeta för att möta boendes önskan om nära stadsodling

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- fortsätta arbetet med att öka effektiviteten med fokus på kärnverksamheten och förbättrade driftsresultat
- långsiktig uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer
- låta resultatet stanna i bolagen för att möjliggöra en hög investeringstakt

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- implementera modell med kostnadstäckande hyressättning av förenings- och kulturlokaler
- stärka boendeinflytandet
- utveckla nya former för hyresgästers deltagande med särskilt fokus på områdesutveckling
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer
- utreda möjligheten att stärka lokal närvaro tillsammans med andra kommunala aktörer i områden där bolagen har större bestånd

Förslag till resultatkrav	Svenska Bostäder			Familjebostäder			Stockholmshem		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Underliggande resultatkrav, mnkr	325	350	260	350	320	300	380	380	400
Stadsutveckling Järva, mnkr	-175	-175							
Resultat efter finansnetto, mnkr		175	260	350	320	300	380	380	400

UPPDRAG

Den omfattande bostadsbristen utgör en begränsning för både staden och stockholmarna. Under mandatperioden ska takten i bostadsbyggandet därför öka och byggandet av energieffektiva hyresrätter med rimliga hyror särskilt prioriteras. De allmännyttiga bostadsbolagen ska ta ett större ansvar för byggandet av nya hyresbostäder genom att fördubbla sitt bostadsbyggande. På sikt ska de bygga 2 500-3 000 nya hyresbostäder per år.

För att uppnå nyproduktionsmålet ska de allmännyttiga bostadsbolagen genomföra projektet Stockholmshus, ett konceptbyggande av bostadshus som uppfyller stadens högt ställda krav på energianvändning och tillgänglighet samtidigt som den stora volymen i upphandlingen stödjer byggbranschens utveckling mot mer effektiv och industrialiserad produktion.

Stockholmshuset kommer att kännetecknas av god arkitektur med tidstypisk byggnadsutformning. Husen kommer att bilda en ny årsring i Stockholms stadslandskap och anpassas till omkringliggande områden, topografi och kvarter.

Allmännyttan ska bygga och förvalta bostäder för alla behov. Därför ska bostadsbolagen bygga i alla lägenhetsstorlekar för att också större familjer, kompiskollektiv eller andra konstellationer ska finna en plats i flerbostadshus. Genom att prioritera yteffektivitet i nyproduktionen möjliggör staden därtill för fler bostäder på samma yta samtidigt som hyresgästen slipper betala för överflödiga lägenhetsyta.

Stadens bostadsbolag ska särskilt prioritera byggandet av hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga. Samtidigt ska bolagen sänka bygg- och produktionskostnaderna i övrig nyproduktion i syfte att få ner hyreskostnaderna. Bostadsbolagen ska inom sitt allmännyttiga uppdrag tillhandahålla bostäder till stadens prioriterade grupper där staden har ett åtagande i lag, beslut i kommunfullmäktige, eller genom särskild överenskommelse. Det är till exempel familjer med osäkra boendeförhållanden och flyktingar. Bolagen ska även erbjuda så kallade kompiskontrakt, vilket innebär att hyreskontrakt ska kunna delas mellan flera hyresgäster och inkomster räknas samman i syfte att dessa ska passera inkomstkraven. I väntan på att mark ska exploateras ska bostadsbolagen ges möjlighet att sätta upp tillfälliga bostäder för unga och studenter. Bostadsanpassningar för personer med funktionsnedsättning ska återställas efter renoveringar. Bolagen ska verka för att minimera antalet avhysningar och vräkningar av barnfamiljer ska aktivt förebyggas.

Stadens bostadsbolag bär ett särskilt ansvar för att i det långsiktiga arbetet utveckla ytterstaden och skapa goda boendemiljöer för alla stockholmare. Byggkompetensen hos bolagen ska öka genom att den egna kompetensen på området stärks samtidigt som samordningen mellan stadens bostadsbolag utvecklas. Bostadsbolagen ska aktivt medverka till att utveckla ytterstaden och säkerhetsställa en god tillgång till mötesplatser, utemiljöer, kultur och offentlig samt kommersiell service i alla delar av staden. Hyresgäster och övriga boende i berörda stadsdelar ska ges möjlighet till ett aktivt inflytande i stadsutvecklingsarbetet. Bolagen ska eftersträva att nyproduktion och upprustning uppnår en hög arkitektonisk kvalitet, samtidigt

som hyresgästerna ska garanteras inflytande över grad av standardhöjning i samband med upprustning och energieffektiviseringar. Samtidigt bör man bygga mer klimatanpassat.

Hälften av energiåtgången för en bostadsfastighet sker under produktionen vilket ger anledning för bostadsbolagen att fokusera på alternativa materialval och tillverkningsprocesser. Exempelvis kan göras försök på nyproduktion i trä.

Lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag klargör kommunernas rätt att driva allmännyttiga bostadsbolag. Lagen anger dock att detta ska ske under former som inte snedvrider konkurrensen. Staden som ägare kan därför inte finansiera eventuella underskott i bolagen med skattemedel. Vidare ska bolagen bedrivas med ett allmännyttigt syfte och enligt affärsmässiga principer, vilket innebär att dessa ska åläggas normala avkastningskrav som är jämförbara med motvarande långsiktiga aktörer på marknaden. Avkastningskraven ska dock ta hänsyn till att bolagen är underordnade särskild lagstiftning, såsom ett lagstadgat krav på att erbjuda boendeinflytande och inflytande för hyresgäster i bolagen. Avkastningskraven ska ställas på bolagsnivå, och bostadsbolagen ska långsiktig uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer.

AB Svenska Bostäder

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service. Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att långa och goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser.

Hyresgästerna ska erbjudas boendeinflytande och inflytande i bolaget. Vidare ska hyresgästerna kunna påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning. Bolaget bär ett särskilt ansvar för stadens nordvästra delar, särskilt Järvafältet, Hässelby gård och Vällingby, där boendes inflytande över sin närmiljö ska stärkas. I arbetet med utveckling av lokala centrum ska bolaget utgå ifrån trygghetsinventeringar och erfarenhetsåterkoppling för att skapa trygga mötesplatser och en god närservice. Särskild hänsyn ska tas till kvinnors upplevda trygghet och tillgänglighet. Dotterbolaget AB Stadsholmen äger och förvaltar fastigheter av stort kulturhistoriskt värde. Bolaget ska därför förena kulturarvet med ett socialt ansvarstagande och med en långsiktig affärsmässighet beräknad på företagsnivå. En ny strategi för hyressättning för förenings- och kulturlokaler ska fastställas som inte baseras på marknadspriser. Med hänsyn till bolagets samhällsekonomiska kostnader ska ett socialt bokslut upprättas.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- aktivt bidra till stadens höjda målsättningar för bostadsbyggandet
- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- aktivt arbeta för att utveckla ytterstaden i nära samråd med de boende
- fortsätta arbetet med att skapa Snabba hus, mobila hyresrätter med korta förmedlingstider riktade till unga och studenter
- aktivt arbeta för att bygga fler studentbostäder med rimlig hyra
- erbjuda hyresgästerna möjlighet att påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning

- arbeta med inspiration från konceptet ”Huskurage”, genom att öka kunskap och kännedom om våld i nära relationer
- upprätthålla boendekvaliteten och de kulturhistoriska värdena i AB Stadsholmens bestånd
- fortsätta det övergripande arbetet med att utveckla Vällingby Centrum

Ett klimatsmart Stockholm

- aktivt arbeta med upprustning och energieffektivisering i 1940- och 1950-talsbestånden och miljonprogramsbeståndet
- ta fram en målsättning för effektivare energianvändning i bostadsbeståndet
- arbeta aktivt för insamling av matavfall

AB Svenska Bostäder	2015	2016	2017	2018
Underliggande resultatkrav, mnkr	300	325	350	260
Stadsutveckling Järva, mnkr	-150	-175	-175	0
Resultat efter finansnetto, mnkr	150	150	175	260
Investeringar, mnkr	2 645	2 380	2 140	1 970

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med trygga och levande stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal påbörjade bostäder	6 000 st	7 000 st	7 000 st
	Antal påbörjade hyresrätter	3 000 st	3 500 st	3 500 st
	Antal färdigställda studentbostäder	1 300 st	1 600 st	1 600 st
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	78,5 %	79 %	79,5 %
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bolagens service	83,5 %	84 %	84,5 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m ² BOA och LOA)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Miljöanpassade transporter	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelse från ställda	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
	kemikaliekrav			
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuktsäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare/hyresgäster som inte upplever att de har blivit diskriminerade i kontakt med stadens verksamheter.	Öka	Öka	Öka
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande	Andel hyresgäster i stadens bostadsbolag som anser att de har inflytande över sitt boende	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

AB Familjebostäder

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service. Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att långa och goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser.

Hyresgästerna ska erbjudas boendeinflytande och inflytande i bolagen. AB Familjebostäder ansvarar för att genomföra ett tidigt visionsarbete i Rågsved som en del i bolagets ytterstadsarbete. Visionsarbetet ska utgå från boende, lokala aktörer och fastighetsägare i stadsdelen, och vara ett underlag till stadens planeringsarbete i stadsdelen. En ny strategi för hyressättning för förenings- och kulturlokaler ska fastställas. Med hänsyn till bolagets samhällsekonomiska kostnader ska ett socialt bokslut upprättas.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- aktivt bidra till stadens höjda målsättningar för bostadsbyggandet
- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- aktivt arbeta för att utveckla ytterstaden i nära samråd med de boende
- erbjuda hyresgästerna möjlighet att påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning och energieffektivisering
- aktivt verka för byggandet av fler kollektivhus och andra alternativa boendeformer

Ett klimatsmart Stockholm

- aktivt arbeta med upprustning och energieffektivisering i 1940- och 1950-tals-bestånden och miljonprogramsbeståndet
- ta fram en målsättning för effektivare energianvändning i bostadsbeståndet
- arbeta aktivt för insamling av matavfall

AB Familjebostäder	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	339	350	320	300
Investeringar, mnkr	1 313	1 491	2 055	2 040

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med trygga och levande stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal påbörjade bostäder	6 000 st	7 000 st	7 000 st
	Antal påbörjade hyresrätter	3 000 st	3 500 st	3 500 st
	Antal färdigställda studentbostäder	1 300 st	1 600 st	1 600 st
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	78,5 %	79 %	79,5 %
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bolagens service	83,5 %	84 %	84,5 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Miljöanpassade transporter	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekraV	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuktsäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st

4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare/hyresgäster som inte upplever att de har blivit diskriminerade i kontakt med stadens verksamheter.	Öka	Öka	Öka
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande	Andel hyresgäster i stadens bostadsbolag som anser att de har inflytande över sitt boende	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

AB Stockholmshem

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service. Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att långa och goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser.

Hyresgästerna ska erbjudas boendeinflytande och inflytande i bolaget. Möjligheten att sprida projektet ”Hållbara Hökarängen” samt Skarpnäckslyftet ska studeras under planeringsperioden. En ny strategi för hyressättning för förenings- och kulturlokaler ska fastställas.

Inom ramen för det allmännyttiga uppdraget ska bolaget bistå SHIS (tidigare Stiftelsen Hotellhem) i dess verksamhet och i byggandet av bostäder. SHIS är Stockholms stads bostadssociala resurs med uppdraget att tillhandahålla bostäder för stockholmare som av olika sociala och/eller ekonomiska skäl inte kan få en egen lägenhet på den ordinarie bostadsmarknaden. Med hänsyn till bolagets samhällsekonomiska kostnader ska ett socialt bokslut upprättas.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- aktivt bidra till stadens höjda mål för bostadsbyggandet
- hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- aktivt arbeta för att utveckla ytterstaden i nära samråd med de boende
- erbjuda hyresgästerna möjlighet att påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning
- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar

- utreda, planera och genomföra en omlokalisering av bolagets huvudkontor till Skärholmen
- årligen skapa minst 100 genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper i avvaktan på att en handlingsplan för en långsiktigt hållbar bostadsförsörjning är framtagen och implementerad

Ett klimatsmart Stockholm

- ta fram en målsättning för effektivare energianvändningen i bostadsbeståndet
- arbeta aktivt för insamling av matavfall

AB Stockholmshem	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	330	380	380	400
Investeringar, mnkr	1 820	1 971	1 821	2 230

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal påbörjade bostäder	6 000 st	7 000 st	7 000 st
	Antal påbörjade hyresrätter	3 000 st	3 500 st	3 500 st
	Antal färdigställda studentbostäder	1 300 st	1 600 st	1 600 st
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	78,5 %	79 %	79,5 %
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bolagens service	83,5 %	84 %	84,5 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m ² BOA och LOA)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Miljöanpassade transporter	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelse från ställda kemikaliekra	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.6 Inomhusmiljön i	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av	Fastställs	Fastställs	Fastställs

Stockholm är sund	ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	2016	2016	2016
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuktsäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare/hyresgäster som inte upplever att de har blivit diskriminerade i kontakt med stadens verksamheter.	Öka	Öka	Öka
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande	Andel hyresgäster i stadens bostadsbolag som anser att de har inflytande över sitt boende	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

23. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Bostadsbolagen: AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** godkänns.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, trygghets- och seniorbostäder, LSS-boenden samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Bolagets huvudsakliga uppgift är att tillhandahålla ett gott och anpassat boende med

rimliga hyror till människor i behov av särskilt stöd. Fastigheterna ska vara välskötta, trygga och tillgängliga och hyresgästerna ska ges möjlighet till aktivt inflytande över sitt eget boende i likhet med stadens övriga bostadsbolag. Bolaget utgör en del av stadens och stockholmarnas samlade förmögenhet och måste därför skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt som kommer stockholmarna till del.

Staden ska erbjuda olika boendeformer som kan anpassas efter individuella behov. Det är angeläget att bolaget har en ledande roll i stadens äldreboendeplanering och försörjning. För att lyckas långsiktigt behöver bolaget ta fram en fastighetsutvecklingsplan för flexibla boendelösningar som klarar efterfrågeförändringar över tid. Vård- och omsorgsboenden är till för äldre med stora omsorgsbehov. Servicehus har en viktig roll som mellanboende för äldre. Senior- och trygghetsboende är icke biståndsbedömt boende för äldre som inte ersätter servicehus. Behovet av profilboende för äldre med missbruksproblematik eller med psykisk funktionsnedsättning samt behovet för äldre hemlösa med eller utan missbruksproblematik ska tillgodoses. Även behovet av korttidsboende och intressentboende med olika typer av språklig och/eller kulturell inriktning bör tillgodoses, liksom behovet av hbtq-boende. Staden har brist på bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning och arbetet för att få fram fler bostäder ska intensifieras. Samarbetet med socialnämnden och SHIS fortsätter.

Under 2015 tillsattes utredningen ”Äldres boende i Stockholms stad” (ÄBO) som ska förtydliga syfte och målgrupp för stadens boendeformer för äldre med målet att höja trygghet och skapa gemenskap. Fördelningen av kostnader för exempelvis trygghetsvårdar ingår i ÄBO. En utredning ska också göras om åtgärder för att leva upp till myndigheters säkerhets- och arbetsmiljökrav. Möjligheten att minska kostnaderna för gemensamhetsytor i LSS-bostäder som belastar hyresgästerna övervägs.

Bolaget ska verka för att pressa hyreskostnaderna och vara återhållsamma med standardhöjningar vid upprustning i syfte att kunna tillhandahålla bostäder som målgruppen har råd att efterfråga. Bolagets verksamhet ska jämställdhetsintegreras i syfte att synliggöra effekten av beslut och resursfördelning beroende på kön.

Nya boenden ska i möjligaste mån lokaliseras nära service. I samband med ny- och ombyggnader ska boenden utvecklas mot mer hemliknande och trygga miljöer med enklare övergångar när omsorgsbehovet ökar. Bolaget ska sträva efter att utöka antalet tillagningskök. Bolaget ska aktivt verka för att tillgången på möteslokaler med rimliga avgifter för pensionärs- och anhörigorganisationer ska öka. Ambitionen är att äldre ska kunna bo kvar i omgivande miljö även om boendeformen behöver ändras.

Vidare ska bolaget arbeta med fler boenden enligt modellen ”Rum för hälsa” som syftar till att skapa god vård och omsorg genom utveckling av de gemensamma ytorna. Bolaget ska även arbeta med attraktiva och tillgängliga utemiljöer, som inspirerar och underlättar utevistelse för de boende. Dessutom uppmantras bolaget att arbeta med olika ekosystemtjänster i bostadsbeståndet som biodlingar, gröna tak och stadsodling. Säkra cykelparkeringar och laddplatser för elbilar ska ingå i planeringen vid ny- och ombyggnation. Då det finns stort behov ska bolaget, i likhet med övriga nämnder och bolag, vara delaktig i stadens utbyggnad av vård- och omsorgsboende för äldre respektive gruppboende och servicelägenheter för personer med funktionsnedsättning.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- ansvara för att tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder med rimliga hyror till stadens äldre, personer med funktionsnedsättning samt till av staden prioriterade grupper med svag ställning på bostadsmarknaden
- aktivt bidra till att uppfylla stadens bostadslöfte för personer över 85 år

- aktivt verka för att pressa hyreskostnaderna och vara återhållsamt med standardhöjningar i samband med upprustning
- aktivt arbeta för en hög kvalitet i löpande drift och underhåll liksom i servicen gentemot hyresgästerna
- aktivt verka för ökad tillgång till möteslokaler med rimliga avgifter för stadens pensionärs- och anhörigorganisationer
- delta i kontinuerlig samverkan med berörda nämnder i den årliga äldreboendeplaneringen
- delta i stadens arbete med en åtgärdsplan för att säkerställa behovet av äldreboendeplatser under perioden 2020-2040
- delta i stadens utredning (ÄBO) om att tydliggöra funktionen för olika former av bostäder för äldre i syfte att höja trygghet och skapa gemenskap
- medverka i äldrenämndens utredning om profilboende och intressentboende
- medverka i äldrenämndens utredning om strategi för trygghetslarm i särskilt boende
- delta i den regionala och den samlade planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp
- tillhandahålla evakueringslägenheter vid renovering i bolagets fastigheter
- prioritera brandpreventivt arbete
- aktivt bidra och samverka i stadens arbete med att tillskapa fler boenden för prioriterade grupper, såsom nyanlända invandrare, ensamkommande flyktingbarn med flera.
- delta i stadens arbete med att göra en översyn av organisationen för att ytterligare stärka och snabba på utbyggnaden av särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning och organisation och ansvarsfördelning för att säkerställa och tydliggöra stadens äldreboendeplanering.

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- aktivt bidra till att nå stadens mål om 70 procent matavfallsinsamling till år 2020

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- medverka till att sänka stadens totala kostnader för lokaler och finna kostnadseffektiva lokallösningar
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Micasa Fastigheter i Stockholm AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	24	90	69	62
Investeringar, mnkr	306	755	490	450

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Köpt energi för värme, komfortkyla och	Fastställs	Fastställs	Fastställs

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
	varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	2016	2016	2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelse från ställda kemikaliekrav	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuksäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare/hyresgäster som inte upplever att de har blivit diskriminerade i kontakt med stadens verksamheter.	Öka	Öka	Öka

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande	Andel hyresgäster i stadens bostadsbolag som anser att de har inflytande över sitt boende	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

24. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Micasa Fastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att svara för reguljär bostadsförmedling, evakuering och förmedling av förturslägenheter inklusive försöks- och träningslägenheter, förmedling av lägenheter till stadens bostadsbolags internköer samt förmedling av kategoribostäder såsom student- och trygghetsboenden. Bolaget ska vara ett aktivt verktyg i den sociala bostadspolitiken, bland annat genom att integrera förmedlingen med stadens bostadspolitiska ambitioner att minska segregation. Bolaget ska bidra till nollvisionen för hemlöshet inom fem år.

Idag utgör Stockholmsregionen i hög grad en gemensam bostads- och arbetsmarknad. Storstadsregionens infrastruktur skapar goda förutsättningar att bo i en kommun och arbeta i en annan. Det ligger därför i stadens intresse att den som står i Stockholms bostadskö också har möjlighet att hitta en bostad utanför stadens gränser. Bostadsförmedlingen i Stockholm AB är öppen för alla och redan idag står sökande från hela länet i kö. I de fall det finns intresse från fastighetsägare i kringliggande kommuner ska bostadsförmedlingen därför kunna erbjuda förmedlingstjänster, och därmed också förmedla bostäder i kommuner i Stockholms omnejd.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid, det vill säga till den kund som har längst kötid och uppfyller fastighetsägarens krav
- utveckla service och tjänster mot kunderna i bostadskön
- utveckla service och tjänster mot fastighetsägare för att säkerställa ett fortsatt gott inflöde av lägenheter
- skapa en väl fungerande regional marknadsplats för hyresrätter
- informera om bostadsmarknaden i regionen och särskilt planerad och pågående nyproduktion
- informera om stadens projekt inom ytterstadsarbetet
- i samarbete med Stockholm Business Region AB informera om Stockholm som bostadsort
- fortsätta arbetet med att samordna och utveckla branschsamarbetet Stockholm Bygger samt utveckla Stockholmsrummet i Kulturhuset
- undersöka förutsättningarna för att underlätta för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden
- aktivt marknadsföra den gemensamma studentkön mot privata fastighetsägare/förvaltare

- bidra i arbetet med att effektivt förmedla minst 450 försöks- och träningslägenheter samt Bostad Först-lägenheter per år och nå nollvisionen för hemlösheten inom fem år
- fortsätta det reguljära utvecklingsarbetet för att öka antalet försöks- och träningslägenheter. Särskild vikt ska läggas på samverkan med privata fastighetsägare.
- pröva möjligheterna att upprätta en bytes- och andrahandsförmedling (arbete pågår)
- utreda möjligheten att skapa ett system av utbyteslägenheter med andra länskommuner för kvinnor som på grund av hot inte kan bo kvar i sin hemkommun
- utreda utfallet av förtursverksamheten med avseende på personer som utsatts för våld i nära relationer

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- samverka med rådet för mänskliga rättigheter för att stärka arbetet mot diskriminering och motverka en etniskt- och könssegregerad bostadsförmedling
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB				
Resultat efter finansnetto, mnkr	0	1	0	0
Investeringar, mnkr	0	0	0	0

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal förmedlade försöks- och tränings- samt Bostad förstlägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	450 st	500 st	500 st
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

25. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Bostadsförmedlingen i Stockholm AB** godkänns.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet. En attraktiv fysisk arbetsmiljö bidrar till att rekrytera personal och elever. Skolfastigheternas arkitektur ska gestalta skolans centrala ställning i samhället.

Staden växer och antalet elever ökar kraftigt den kommande perioden. Den stora ökningen kommer att ställa stora krav på bolaget för att klara av den stora utbyggnad som behövs. Det är angeläget att SISAB har en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av skolor och förskolor och särskilt tar ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för att tillgodose prognostiserat behov av utbyggnad av förskole- och skollokaler. Under perioden planeras för nyproduktion av flera nya skolor och förskolor.

Bolaget ansvarar för att stärka stadens kontakt med andra fastighetsägare som hyr ut lokaler till förskolor och skolor för att åstadkomma ökat erfarenhetsutbyte inom branschen och bidra till gemensamma lösningar på Stockholms långsiktiga utmaningar inom skollokalsområdet.

Behovet av verksamhetsanpassningar och därtill hörande modernisering av bland annat installationer ökar. Det nu gällande ramavtalet möjliggör genomförandet av dessa. Arbetet med lednings- och kvalitetsutveckling inom bolaget ska även fortsättningsvis prioriteras. Tillgängligheten både i undervisningen och i den fysiska miljön för elever med funktionsnedsättning ska vara god i Stockholms skolor. Arbetet med att anpassa skolor med bristande tillgänglighet ska fortgå.

De fastigheter som SISAB bygger för stadens verksamheter ska byggas flexibelt så att de kan anpassas till olika typer av verksamhet, efter behov och förändras över tid.

Inomhusmiljön i skolor och förskolor är avgörande för elevernas fysiska hälsa och lärande. Problemen med dålig luft måste därför minskas genom fortsatt förebyggande arbete, där inomhusluften mäts vid relevanta tidpunkter. Uppföljning ska även prioriteras och intensifieras för att säkerställa att lämpliga åtgärder vidtas. SISAB ska även verka för en giftfri miljö i sina fastigheter. Stockholms stad har satt upp ambitiösa mål för att sänka klimatpåverkan. Stadens skolor ska ha låg energiförbrukning och använda el från förnyelsebara källor. Vid nybyggnation ska skolor och förskolor certifieras som miljöbyggnad, lägst nivå silver. I detta ingår en livscykelanalys av byggmaterial för låg miljö- och hälsopåverkan under byggprocessen och efter färdigställande. Vid nyproduktion ska också tillgången till god ljud- och luftkvalitet liksom närhet till gång- och cykelvägar samt kollektivtrafik prioriteras.

Klotter och skadegörelse måste saneras och åtgärdas snabbt. Hela och rena skoltoaletter är av stor betydelse. SISAB ska även undersöka vad som går att göra för att få bättre akustik och tystare ljudmiljö i skolmatsalar, klassrum och andra skollokaler.

Det är angeläget att förskolor och skolor har tillgång till tillagningskök. SISAB ska därför utreda möjligheterna att tillföra detta i samband med att fastigheterna renoveras och nya förskole- och skollokaler byggs.

SISAB ska delta i idrottsnämndens och utbildningsnämndens uppdrag och genomföra åtgärder för att tillgängliggöra skolidrottshallar och andra idrottsytor efter skoltid. Även andra typer av skollokaler behöver tillgängliggöras i högre grad än idag för civilsamhället, bland annat för läxläsning efter skoltid. I samverkan ska även berörda parter ta fram en finansieringsmodell för hur de kostnader som detta genererar ska fördelas. SISAB uppmanas även att delta i idrottsnämndens, utbildningsnämndens och fastighetsnämndens uppdrag att ta fram en finansieringsmodell över hur kostnaderna ska fördelas vid anläggandet av konstgräsplaner på skolgårdar. Ambitionen ska vara att få till stånd fler konstgräsplaner och mer tillgänglig idrottsyta.

SISAB ska delta i utbildningsnämndens arbete för att Stockholms skolgårdar bättre kan rustas för att främja idrott och rörelseinriktad lek.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- arbeta med utveckling och förvaltning av förskole- och skollokaler
- tillsammans med stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden verka för kostnadseffektiva, energieffektiva och ändamålsenliga lokallösningar
- ha en ledande roll i planeringen och genomföra utbyggnaden av förskolor och grundskolor för ett växande Stockholm
- delta i arbetet för att utveckla Skärholmen i samarbete med AB Stockholmshem och Stockholms Stadsteater AB
- aktivt söka efter möjligheter till förvärv av fastigheter eller lokaler som kan omvandlas till förskole- och skollokaler
- utveckla och upprusta stadens skolgårdar och utemiljöer där det bedöms nödvändigt utifrån utbildningsnämndens prioriteringar och beställning
- samverka med idrottsnämnden och utbildningsnämnden för att idrottshallar i största möjliga mån ska planeras vid skolor
- tillsammans med berörda nämnder genomföra åtgärder för att tillgängliggöra klassrum, skolidrottshallar och andra idrottsytor utanför skoltid
- inventera möjligheterna att skapa studentlägenheter i vakanta lokaler
- samarbeta med utbildningsnämnden för att tillgängliggöra fem nya, av idrottsnämnden efterfrågade, skolidrottshallar för idrottslivet i idrottsnämndens bokningssystem

Ett klimatsmart Stockholm

- verka för en giftfri skolmiljö i samarbete med Kemikaliecentrum
- arbeta aktivt för att tillgodose en god inomhus- och utomhusmiljö avseende ljud och luftkvalitet
- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi i befintligt bestånd och vid nyproduktion
- verka för att fler förskolor och skolor har tillagningskök
- arbeta mot stadens mål för hantering av matavfall

- se över möjligheterna att installera solceller eller plantera grönska på skolbyggnaders tak och fasader

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- medverka i översynen av stadens verksamhetsfastigheter avseende gränsdragningsfrågor för drift, underhåll och investering
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

SISAB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	0	0	0	0
Investeringar, mnkr	1 300	1 600	1 800	1 900

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekrav	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 1 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuktsäkerhetsprojekteras	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

	enligt ByggaF eller motsvarande			
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

26. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Skolfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Stockholm Vatten Holding AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska med fortsatt tydlig miljöprofil säkerställa leverans av hälsosamt och gott vatten till hushåll och verksamheter i Stockholm och ombesörja avloppshantering av god kvalitet i området. Produktionen och driften ska ske med så liten miljöpåverkan som möjligt.

Bolaget ska arbeta aktivt för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshanteringen utan att miljöbelastningen ökar.

Bolaget ska långsiktigt minska sin klimatpåverkan och sitt energibehov. Klimatförändringarna innebär nya risker i Stockholm, särskilt utifrån stadens vattennära läge. Bolaget ska arbeta förebyggande med att förhindra översvämningar i byggnader vid häftiga skyfall. Större bräddpunkter ska åtgärdas. Bolaget ska bistå kommunstyrelsens arbete med att hantera och genomföra åtgärder för att möta ett förändrat klimat.

Bolaget har en viktig roll för att genomföra åtgärder som syftar till att god vattenstatus kan uppnås samt upprätthållas i Stockholms sjöar och vattendrag enligt Stockholms stads handlingsplan för god vattenstatus. I detta innefattas bland annat rening av dagvatten, sjörestaureringar, återskapande av öppna

vattendrag, åstadkomma mindre våtmarksanläggningar eller motsvarande. Arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för Stockholms vattenförekomster fortsätter i vilket Stockholm Vatten har en viktig roll och förutsätter ett nära samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och exploateringsnämnden. Åtgärder för de sju första vattenförekomsterna ska påbörjas 2016 i takt med att de lokala åtgärdsprogrammen färdigställs. Åtgärder ska knytas till nytänkande och innovation, bland annat genom försök med innovationsupphandling. Bolaget har också en viktig expertroll i genomförandet av stadens dagvattenstrategi.

Bolaget ska värna om befintliga kunder och partners i regionen och även sträva efter nya samarbeten då bolaget har en god kapacitet och förmåga att tillhandahålla VA-tjänster även utanför kommungränsen. Bolaget ska också vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL och andra aktörer för att främja framkomligheten.

Bolaget har huvudansvar för den fortsatta driften av GlashusEtt i Hammarby sjöstad, vars syfte är ett fortsatt uppdrag att informera brett om stadens miljö- och klimatarbete. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bistå bolaget i detta informationsarbete. En viktig uppgift för bolaget är att utbilda stockholmarna om stadens vattenhantering, till exempel ska vatten- och avloppsverk ta emot studiebesök. Prioriterade målgrupper ska vara barn och ungdomar.

Avgifterna för allmänna vattentjänster ska sättas på en nivå som motsvarar och säkerställer en långsiktigt hållbar finansiering av verksamheten, det vill säga för säker dricksvatten- och avloppshantering och ökat underhåll av VA-nätet.

En förutsättning för stadens tillväxt är en fungerande avloppsrening som kan möta framtidens krav. För Stockholm Vattens avloppsreningsverk utgör stadens tillväxt och de skärpta miljökraven en stor utmaning som medför stora investeringar i ny infrastruktur. Stockholm Vatten kommer under mandatperioden att arbeta med projektet Stockholms framtida avloppsrening, som ska ge Stockholm ett av världens modernaste reningsverk i Henriksdal och kommer att vara bolagskoncernens enskilt största projekt. Bolaget ska se till att slutgiltig rening säkerställer att läkemedelsresterna minimeras i det renade avloppsvattnet.

Dotterbolaget Stockholm Vatten Avfall AB har i uppdrag att samla in, transportera, återvinna och bortskaffa avfall samt bidra till en effektivare avfallshantering och öka tillgången på biogas i regionen. Fokus ska ligga på att följa EU:s avfallshierarki med att minimera avfall, därefter återanvända, återvinna och utvinna energi i fallande ordning. Som en del i det pågående biokolsprojektet ska former för ökad service för omhändertagande av stockholmarnas trädgårdsavfall och julgranar utvecklas.

Det är viktigt att Stockholms stad långsiktigt satsar på insamling och behandling av organiskt avfall. Målet är att staden ska samla in minst 70 procent av stadens matavfall för produktion av biogas senast 2020. Ett system för insamling av matavfall i hela staden ska utvecklas tillsammans med bostadsbolagen, både för hushåll och för verksamheter. Bolaget ansvarar även för etablerandet av en ny anläggning för optisk avfallssortering inom Stockholm stad.

Avfallsnämnden ska upprätta förslag till renhållningsordning och avfallsplan samt upprätta förslag till källsorteringsfrämjande taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall.

Stockholm Vatten ska i sina upphandlingar ställa sociala och miljömässiga krav på huvudleverantörer. Samma krav som ställs på huvudleverantörer gäller också på dess underleverantörer/entreprenörer.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- delta i planeringen för ett växande Stockholm i nya stadsdelar med behov av teknisk infrastruktur
- arbeta med att utveckla service och tillgänglighet gentemot brukare och kund

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta för ökad informationsspridning genom förbättrade pedagogiska metoder syftande till att alla stockholmare ska förstå och vilja delta i stadens arbete för en bättre miljö inom vatten och avfall
- långsiktigt minska klimatpåverkan genom att effektivisera energikrävande processer och minska utsläpp av klimatgaser från avloppssystemen
- utreda möjligheten att minska sitt energiberoende med hjälp av lokalt producerad el, till exempel solkraft, vindkraft eller användning av restenergi vid bolagets anläggningar
- påbörja installation av solenergianläggningar på ett av bolagets dricksvattenverk
- delta i arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för rent vatten för att uppnå god ekologisk och kemisk status
- tillsammans med andra myndigheter utveckla och intensifiera arbetet så att stadens mål om lokalt omhändertagande av dagvatten uppnås enligt dagvattenstrategin
- intensifiera det operativa åtgärdsarbetet enligt handlingsplanen för god vattenstatus och stadens dagvattenstrategi
- i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, trafiknämnden och Stockholm Parkering påbörja pilotprojekt med hållbara dagvattenlösningar
- tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden utvärdera övervakningen av ekologisk status i Stockholms ytvatten, som underlag för beslut om revidering och eventuell utökning av övervakningen
- minska bräddningen
- driva utvecklingen av Stockholms framtida avloppsrening
- ansvara för driften av Glashuset som center för information om stadens miljö- och klimatarbete
- tillsammans med trafiknämnden utreda förutsättningarna för dricksvattenbrunnar på lämpliga platser i staden
- ta fram och genomföra åtgärder för att hantera effekterna av ett förändrat klimat inom sitt ansvarsområde, där bland annat en skyfallskartering utgör delar av underlaget till åtgärderna
- följa och stimulera utvecklingen av miljöanpassade och kostnadseffektiva åtgärder inom avfallsområdet
- intensifiera arbetet med att minska matsvinn och öka matavfallsinsamlingen så att staden minst når målet om 70 procent matavfallsinsamling till 2020
- uppföra, utveckla och äga infrastrukturen för en optisk sorteringsanläggning för matavfallsinsamling
- öka biogasproduktionen
- integrera samt ställa krav på avfallshanteringen i planeringsprocessen vid nybyggnad och i det befintliga bostadsbeståndet
- ansvara för övergripande samt riktad information och rådgivning i avfallsfrågor
- säkerställa markanvändningen för stadens återvinningscentraler samt undersöka möjligheterna att öppna ytterligare stadsnära återvinningscentraler
- bistå avfallsnämnden i arbetet med att upprätta förslag till renhållningsordning och avfallsplan samt att upprätta förslag till källsorteringsfrämjande taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall
- utöka tider och upptagningsområden för mobila återvinningscentraler
- i samarbete med trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram ett program för avfallshantering i stadens offentliga rum

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fokusera på ökad helhetssyn och breddad kompetens inom sina ansvarsområden
- öka förnyelsetakten på VA-ledningsnätet
- återinföra det förebyggande underhållet av sina anläggningar och ledningsnät
- utreda möjligheten att sälja spillvärmen från bolagets anläggningar
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Stockholm Vatten Holding AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	-24	37	25	45
Investeringar, mnkr	1 538	2 230	2 392	2 230

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	Mängden hushållsavfall per person	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Antal av 17 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st

	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

27. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Stockholm Vatten AB** godkänns.

Stockholms Hamn AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska medverka till att säkerställa och utveckla goda förutsättningar för sjöfarten och regionens varuförsörjning för att därigenom främja regionens utveckling och hållbara tillväxt. Hamnen och sjöfarten är också en viktig del av Stockholms identitet som stad vid Östersjön och Mälaren, belägen på öar, och med en stadsbild av skepp och fartyg i citynära lägen. Stockholms hamnar utgör ett viktigt gods- och logistiknav för Mälarenregionen. Stockholms Hamn AB har också en viktig roll när det gäller passagerar- och kryssningstrafiken i Östersjön. Verksamheten ska stimulera, och vara ett föredöme för, ett miljövänligt transportarbete.

Stockholms Hamn AB:s utveckling ska medverka till att regionens behov av effektiv hamnkapacitet kan tillgodoses i ett långt perspektiv. Det ska ske i lämpliga former av samverkan med andra hamnar och intressenter. Infrastruktur, verksamhet och organisation ska utvecklas i takt med EU:s utvidgning och den snabba utvecklingen i Östersjöregionen samt transportmarknadens krav, och samtidigt bygga på sunda ekonomiska kalkyler.

Stockholms Hamn AB ska i samverkan med berörda nämnder utreda förutsättningarna för att sjöfarten kan utvecklas vid Stadsgården och Masthamnen och samtidigt skapa en levande stadsmiljö vid vattnet.

Sjöfarten är ett av de mest energieffektiva sätten att transportera stora godsmängder och därmed spelar sjöfarten en viktig roll i Stockholmsregionens klimatomställning.

För att avlasta vägnätet så mycket som möjligt bör transporter ske via sjöfarten och samordnas med järnväg i ett trafikslagsövergripande system. Särskild vikt ska läggas vid klimatsmarta transporter vid den nya hamnen i Norvik.

Stockholms Hamn AB ska samverka med landstingets planering för utökad kollektivt resande på stadens vatten. Bolaget ska även arbeta för att Stockholms inre kajer i högre grad ska kunna användas som tilläggsplatser och för rekreation, men samtidigt säkerställa sjöfartens behov.

Stockholms Hamn AB ska medverka till att målen i färdplanen för en fossilbränslefri stad 2040 uppnås. Att minska utsläppen från fartyg som ligger i hamn i staden är därför angeläget. Bolaget ska fortsätta arbetet med att differentiera hamnavgifter för att minska utsläpp och buller, samt åstadkomma en ansvarsfull avfallshantering som även inkluderar hanteringen av fartygens svart- och gråvatten.

Stockholms Hamn AB ska arbeta för att alternativa bränslen ska tillhandahållas för fartyg. Detta är också i linje med EU:s politik som kommer att kräva att de så kallade TNT-hamnarna (TNT= transnationellt nätverk) ska ha minst ett tillgängligt alternativ till diesel.

Stockholms Hamn AB ska aktivt erbjuda tillsynsmyndigheter möjlighet till närvaro vid anläggningarna för att bidra till en hög säkerhet och trygghet för yrkestrafik och resenärer.

Färjor och kryssningsfartyg bör, så långt möjligt, elanslutas i hamn för att minska luftföroreningar och buller. Stockholms Hamn AB ska aktivt delta i arbetet med internationella miljööverenskommelser och standardiseringar.

Stockholms Hamn AB bedriver ett viktigt arbete för att skapa en robust stad i ett förändrat klimat, och ska bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning.

Stockholms Hamn AB har i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen utrett möjliga alternativ för oljeverksamheten vid Loudden. De nuvarande arrendeavtalen gäller till och med år 2019. Arbetet ska inriktas på långsiktiga och miljömässigt hållbara lösningar som inte äventyrar stadens tillgångar eller regionens försörjning av bränsleprodukter. Stockholms Hamn AB ska driva avveckling av Loudden för annan verksamhet.

ÅF Offshore Race, Stockholm Gotland Runt, stärker Stockholm som destination och gör regattan tillgänglig för en bredare publik. Bolaget samordnar och finansierar stadens fortsatta medverkan. Evenemanget markerar Stockholms position som en miljöhuvudstad på vatten, och en intressant sjöfartsstad i norra Europa.

Ägardirektiv 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- säkerställa och utveckla goda förutsättningar för en klimatsmart och tillförlitlig varuförsörjning via sjöfarten till regionen
- fortsätta arbetet med pågående projekt och fortsätta utvecklingen och leda uppbyggnaden av stadens innerstadskajer med målet att de ska vara en del av den levande stadsmiljön
- tillgängliggöra stadens kajer och implementera kajstrategin
- vara aktiva i utvecklingen av person- och kollektivtrafik på vatten
- verka för att stadens mål om ett ökat bostadsbyggande uppfylls samtidigt som den rörliga sjötrafiken värnas
- i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen arbeta med avvecklingen av oljeverksamheten vid Loudden

Ett klimatsmart Stockholm

- fortsätta arbetet med differentierade hamnavgifter som syftar till att minska utsläpp och buller samt åstadkomma en ansvarsfull avfallshantering
- beakta effekter av ett förändrat klimat
- verka för kraftigt ökade möjligheter för järnvägstransporter från och till hamnarna

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- skapa goda förutsättningar för att kryssningstrafiken fortsatt ska kunna utvecklas och vara en del av tillväxten för regionen och tillsammans med Stockholm Business Region AB bidra till besöksnäringen
- fortsätta arbetet med att utveckla och förädla bolagets fastigheter samt effektivisera driften av bolagets byggnader och anläggningar
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Stockholms Hamn AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	70	75	50	49
Investeringar, mnkr	1 153	1 305	1 413	1 235

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st

	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Obligatorisk nämndindikator			
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

28. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Stockholms Hamn AB** godkänns.

AB Stokab

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att bygga, hyra ut samt underhålla ett passivt fibernät i Stockholm. Syftet med infrastrukturen och verksamheten är att stimulera en positiv utveckling för Stockholm genom att bidra till goda förutsättningar för it-utvecklingen i regionen.

Den fortsatta utbyggnaden av fibernätet sker i takt med marknadens efterfrågan och utifrån bedömningar av marknadens utveckling och krav. Efter det att fibermarknaden varit prisreglerad under ett antal år har Post- och Telestyrelsen nu beslutat att häva prisregleringen av svart fiber från och med den 1 december 2016. Detta skapar nya förutsättningar för kommunfullmäktige att ta förnyad ställning till AB Stokabs investeringar.

AB Stokab ska vara behjälpliga i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL, Fortum och andra aktörer för att främja framkomligheten.

Ägardirektiv 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- utveckla fibernätet avseende funktion och säkerhet för att kunna möta kundernas krav på kvalitet, service och säkerhet samt endast tillhandahålla svartfiberprodukter med tillhörande installationer
- fortsatt kompletterande fiberutbyggnad inom prioriterade/strategiska områden
- tillsammans med Kista Science City, fastighetsägare, näringslivsaktörer och universiteten verka för etableringen av en testbädd för höghastighetsuppkopplingar i världsklass i Kista
- utreda förutsättningarna och planera för en omlokalisering av huvudkontoret

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- tillsammans med kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad och ”sakernas internet” (Internet of Things). Arbetet ska omfatta en kostnadsprognos för att realisera strategin
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Resultat efter finansnetto, mnkr	173	185	185	185
Investeringar, mnkr	170	200	200	200

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

29. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 **AB Stokab** godkänns.

Stockholm Stads Parkerings AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets främsta uppgift är att avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon genom att finansiera byggandet av nya garage, och ha en hög beläggning i de anläggningar bolaget förfogar över. Garagen ska möta behovet i nya områden och leda till minskad gatuparkering i befintliga områden. Bolaget bygger och driver både anläggningar som verkar på den kommersiella marknaden och anläggningar som har som enda syfte att avlasta gatunätet. I syfte att stimulera användningen av elbilar ska laddningsmöjligheter installeras i bolagets anläggningar. Bolaget ska även föra en dialog med bilpoolsföretag för att erbjuda attraktiva platser samt arbeta med hållbar mobilitet. Bolaget ska delta i stadens pilotprojekt med hållbara dagvattenlösningar.

Bolaget ska fortsätta arbetet med samnyttjande av parkeringsplatser genom parkeringsköp i bland annat Hagastaden, Årstafältet och Norra Djurgårdsstaden tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- genomföra bolagets investeringsplan om planerade nya parkeringsanläggningar och i samarbete med exploateringsnämnden påbörja genomförandet av det nya programmet för tillkommande parkeringsanläggningar
- i samverkan med exploateringsnämnden, AB Storstockholms Lokaltrafik och berörda grannkommuner verka för större möjligheter till infarts- och utfartsparkering. Parkeringarna ska även förses med bättre skyltning
- utreda förutsättningarna att förvärva garaget under Tele2 Arena av SGA Fastigheter AB.
- skapa fler cykelparkeringsplatser i anslutning till garage som en integrerad del i en mobilitetslösning
- ansvara för byggande och drift av stadens cykelgarage
- utveckla och pröva cykelparkeringsrätt i parkeringsförhyrningen
- laddningsmöjligheter ska installeras i bolagets anläggningar
- fortsätta kvalitetsarbetet inom bolaget, vilket bland annat innebär ökad trygghet och trivsel för kunderna
- följa upp införandet av avgiftsfria infartsparkeringar och se över möjligheten att utöka dessa samt göra en översyn av infartsparkeringarnas läge och nyttjandegrad
- beakta framkomlighetsperspektivet vid planering av nya garage samt att befintlig kapacitet utnyttjas optimalt
- utreda förutsättningarna för försök med sommarparkering i bolagets parkeringsanläggningar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- genomföra prisjusteringar när marknaden så medger
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Stockholms Stads Parkerings AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	50	48	60	65
Investeringar, mnkr	83	157	372	225

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016

	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Obligatorisk nämndindikator			
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

30. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Stockholms Stads Parkering AB** godkänns.

Stockholms Stadsteater AB

Bolagets mål och uppgifter

Kulturhuset Stadsteatern ska vara en angelägenhet för alla stockholmare med yttrandefriheten, den konstnärliga friheten och det fria ordet som grund. Bolaget ska erbjuda en vidgad verksamhet i form av teater, litteratur, dans, konst, design, film, musik, debatt och annan kulturell produktion av hög kvalitet, präglad av både bredd och spets.

Som ett led i att bredda verksamheten ska bolaget etablera sig i medborgarhuset ”Trappan” i Vällingby och göra teatern i Skärholmen till ett kulturhus. Utvecklingen av dessa ska ske i nära samverkan med respektive lokalsamhälle. Bolaget ska också stärka den lokala närvaron i Stockholms övriga ytterstadsområden, särskilt avseende turnéverksamhet året runt. Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet ska bli angelägen för fler men särskilt fokus på människor i de grupper som idag sällan tar del av verksamheten.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- verka för ett konstnärligt gränsöverskridande samarbete mellan bolagets verksamhetsområden
- utveckla verksamheten i Skärholmen till ett kulturhus
- på försök driva Parkteaterliknande turnéverksamhet under vintertid, inomhus i ytterstaden
- arbeta aktivt för att engagera särskilt barn och ungdom som publik, besökare och deltagare i olika typer av verksamhet
- arbeta för att tillgängliggöra produktionerna för personer med funktionsnedsättning
- fortsätta att utveckla bolagets sex profilbibliotek som självklara arenor för läsfrämjande och läslust för alla åldrar
- fortsätta samarbete med det fria kulturlivet och andra scenkonstinstitutioner samt frigöra bland annat Kilen som gästspelscen för detta ändamål

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsatt vidta åtgärder för att nå nya grupper
- utveckla Fristadsprogrammet till fler konstarter och fler utövare
- verka för att i än högre utsträckning vara en plattform för dialog och debatt

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- utreda resultatet av sammanslagningen av Kulturhuset och stadsteatern
- koncentrera resurserna till den konstnärliga, kulturella och publika verksamheten
- fortsätta arbetet med att bredda verksamhetens finansiering
- ha fortsatt höga intäkter
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Stockholms Stadsteater AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	-345	-350	-350	-350
Investeringar, mnkr	10	50	10	10

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Antal besök på stadens kulturinstitutioner per stockholmare	6,25	6,26	6,27
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs	Fastställs	Fastställs

		2016	2016	2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

31. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Stockholms Stadsteater AB** godkänns.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

Bolagets mål och uppgifter

Målet för verksamheten är att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och aktivt bidra till utvecklingen av Stockholm som besöks- och evenemangsstad. Sedan 2008 är Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ett renodlat fastighetsbolag med syfte att tillhandahålla och utveckla ändamålsenliga lokaler och anläggningar för evenemangsverksamhet av högsta kvalitet. Bolaget ska även ha en ledande roll i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden, under de närmaste åren.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- tillhandahålla och utveckla lokaler och anläggningar för bra evenemangsutbud bestående av bland annat konserter, sport, kultur- och familjeaktiviteter
- delta i arbetet med Globenområdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktionskraft
- ha en ledande roll i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden
- göra nödvändiga investeringar i arenorna och skapa förutsättningar för att Eurovision Song Contest 2016 kan genomföras på ett sätt som bidrar till Stockholm som evenemangsstad

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- arbeta aktivt tillsammans med exploateringsnämnden med att utveckla bolagets befintliga markinnehav, så att en avyttring kan genomföras när marknadsläget möjliggör detta
- utreda förutsättningarna att avyttra garaget under Tele2 Arena till Stockholms Stads Parkerings AB
- genomföra en kartläggning av evenemang på arenorna utifrån ett jämställdhetsperspektiv
- tillsammans med evenemangsbolaget AB Stockholm Globe Arena utreda hur tryggheten kan öka för exempelvis barnfamiljer vid fotbollsmatcher, i syfte att locka en bredare publik

- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	-199	-149	-136	-129
Investeringar, mnkr	20	40	20	20

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB)	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

32. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Stockholm Globe Arena Fastigheter AB** godkänns.

Stockholm Business Region AB (SBR)

Bolagets mål och uppgifter

Stockholmsregionen är Sveriges tillväxtmotor och drivs av människors innovationsförmåga, entreprenörskap och kreativitet. Stockholm har ett diversifierat näringsliv vilket ger en stabil grund för fortsatt tillväxt och hög sysselsättning. Det skapar möjligheter för ökad välfärd och service till stadens invånare. Stockholm Business Region AB samordnar och utvecklar regionen gentemot näringslivet.

Bolagets mål är att Stockholm ska vara Europas ledande hållbara tillväxtregion 2020. Hållbarheten avser såväl ekonomisk, social, demokratisk som ekologisk utveckling. Bolaget ska ha ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet.

Bolaget ska marknadsföra Stockholm internationellt för att attrahera människor och investeringar till regionen. För att bli framgångsrik i detta arbete krävs ett nära samarbete med Stockholms näringsliv. Staden marknadsförs tillsammans med övriga aktörer genom budskapet Stockholm – the Capital of Scandinavia.

En central uppgift för bolaget är att ansvara för det regionala partnerskapet inom Stockholm Business Alliance. Under den kommande avtalsperioden, år 2016-2020, ska partnerskapet även arbeta med frågor rörande internationell flygtillgänglighet och talangattraktion.

Stockholm Business Region AB har ansvar för att främja företagsetableringar i ytterstaden och fokusera på att utveckla potentialen till företagande och nyföretagande. Bolaget ska arbeta med att implementera stadens ny- och småföretagarstrategi.

Stockholm Business Region AB fyller en viktig funktion i att samordna och utveckla stadens verksamheters bemötande av näringslivets behov, både avseende nya och befintliga företag, genom en nära relation och kommunikation med företagen. En viktig uppgift är att stödja berörda nämnder i arbetet med att förbättra samarbetet med stadens företag kring stadens myndighetsutövning. Arbetet med att underlätta för företag genom att skapa enkla rutiner för ansökningar av olika tillstånd fortsätter, bland annat i mark- och tillståndsfrågor, genom sin lots- och servicefunktion som bolaget har ett stadsgemensamt ansvar för. Bolaget ska medverka i stadens stadsutveckling i syfte att skapa attraktivitet samt en ekologiskt, socialt, demokratiskt och ekonomiskt hållbar stad.

Stockholm Business Region AB ska under året göra en analys av strategiska tillväxtbranscher i Stockholm och hur staden kan bidra till deras framtida utveckling i syfte att bidra till regionens fortsatta tillväxt och sysselsättning.

Stockholm är en testbädd för innovation och har blivit en av världens ledande startup-städer inom tekniksektorn. Per capita ligger Stockholm strax efter Silicon Valley i antalet tech-företag som värderats till över en miljard dollar. Internationella investerare, arbetskraft och företag har fått upp ögonen för Stockholm. Stockholm Business Region AB har en viktig roll för att bidra till den utvecklingen. Därför ska bolaget under året ta fram en strategi för hur staden ytterligare kan stärka sitt arbete med start-ups inom tekniksektorn.

Digitaliseringen av samhälle och näringsliv sker just nu i en mycket snabb takt. Kommunstyrelsen kommer under året ta fram en strategi för Internet of Things (sakernas internet) och öka insatserna för att utveckla de offentliga verksamheterna genom digitala lösningar. En ökad digitalisering är beroende av innovativa idéer och tillämpningar från externa aktörer och därför ska bolaget bidra aktivt i arbetet med digitaliseringen.

Bolaget ska arbeta med att förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm genom att hjälpa övriga kommunala verksamheter med nöjdkundindexmätningar.

Vidare ska bolaget öka insatserna och samarbetet med Start-Up Stockholm för att nya företag och arbetsplatser ska utvecklas på Järva och i söderort. Inom ramen för samarbetet med Start-Up Stockholm ska berörda nämnder och Stockholm Business Region AB möjliggöra för unga stockholmare att driva sommarlovsföretag inom ramen för feriejobb. En första satsning på sommarlovsföretag ska testas under vår och sommar 2016.

Det lokala näringslivsarbetet ska stärkas i samarbete med stadsdelsnämnderna och ska särskilt stärka arbetet med företagande och entreprenörskap bland kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Bolaget ska i samarbete med berörda förvaltningar under ta fram en handlingsplan för utveckling av områden där stadens nämnder och bolag kan göra mest nytta och ge störst positiv effekt för företagandet i Stockholm. Bolaget ska särskilt följa stadens utveckling som nod för startup-företag. För söderort är en ökad etablering av attraktiva arbetsplatser särskilt viktig. För att nå framgång krävs deltagande från alla stadens nämnder och bolagsstyrelser, näringsliv och fastighetsägare. I det arbetet ska utvecklingen av Högdalen till ett miljöteknikcentrum och Telefonplan till ett kluster för kreativa näringar prioriteras.

I marknadsföringen ska det kreativa, öppna, hållbara och jämställda i Stockholm lyftas fram och ge varumärket Stockholm - the Capital of Scandinavia ny kraft. De kulturella och kreativa näringarnas roll i marknadsföringen ska lyftas fram och bana väg för startup-företag inom andra branscher.

Bolaget ska stödja arbetet med att få fler filminspelningar till Stockholmsregionen samt underlätta filmbranschens kontakter med staden. Stockholm är en fullvärdig medlem av Filmregion Stockholm-Mälardalen och bolaget ska under perioden följa upp resultatet av investeringen i filmfonden och medlemskapet i Filmregion Stockholm-Mälardalen.

Inflöde av utländskt kapital och investeringar är viktigt för att Stockholm ska kunna växa. Det är minst lika viktigt att attrahera forskare, studenter och andra för att motverka kompetensbrist. Bolaget har här en viktig uppgift i att arbeta med information till personer som bor och verkar i Stockholm under en kortare tid och som därefter kan fungera som ambassadörer för Stockholm.

Stockholm är en viktig destination för besökare. Bolagets uppgift är att främja och utveckla Stockholm som en av Europas tio största besöksdestinationer. Detta sker genom att attrahera privat resande, kongresser, mässor och evenemang till Stockholm. Samarbetet med de övriga kommunerna i länet kring besöksnäringens utveckling måste stärkas. Bolaget har även till uppgift att vidareutveckla kommunfullmäktiges beslutade evenemangsstrategi till en mer konkret och praktisk nivå. Bolaget ska vid stöd till evenemang arbeta aktivt med ett miljö- och jämställdhetsperspektiv.

Genom dotterbolaget Stockholm Visitors Board AB har bolaget uppdrag att leda och ansvara för det operativa genomförandet av Eurovision Song Contest 2016.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- främja Stockholm som en av Europas mest öppna och kreativa städer
- tillsammans med arbetsmarknadsnämnden får bolaget i uppdrag att genomföra insatser för fler praktikplatser och ökat samhällsengagemang i näringslivet
- bolaget ska tillsammans med stadsdelsnämnderna utveckla deras arbete med näringslivsfrågor genom utbildning och ansvar för nätverk
- främja företagande av kvinnor med utländsk bakgrund
- främja socialt företagande genom kunskapsspridning
- bidra till stadens arbete med digitalisering och sakernas internet
- bolaget ska vid stöd till evenemang arbeta aktivt med ett miljö- och jämställdhetsperspektiv

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm
- tillhandahålla lots- och servicefunktion gentemot företag
- främja utländska etableringar och investeringar i Stockholm
- bidra aktivt till Stockholms internationella tillgänglighet genom Connect Sweden
- ta fram en startup-strategi
- utveckla information riktad mot tillfällig internationell personal, internationella studenter och forskarstuderande
- utveckla besöksdestinationen Stockholm tillsammans med näringslivet
- främja och stötta evenemang i Stockholm och verka för jämställda och klimatsmarta arrangemang
- ansvara för stadens innovationspris
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Stockholm Business Region AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	-20	0	0	0
Investeringar, mnkr	2	1	1	1

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel elbilar	14 %	16 %	18 %
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	72	73	74
	Företagens nöjdhet med bemötandet	76	77	78
	Antal nystartade företag	22 500	23 000	23 500
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal företag som staden har lotsat	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

33. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Stockholm Business Region AB** godkänns.

S:t Erik Försäkrings AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har som uppgift att svara för att det finns en effektiv riskfinansiering av anläggningar och verksamheter ägda av staden och närstående bolag genom ökad konkurrensutsättning. Bolaget ska förmedla försäkringslösningar, minimera försäkringskostnaderna och förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. S:t Erik Försäkrings AB ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens nämnder och bolag.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- stödja det olycks- och skadeförebyggande arbetet i kommunkoncernen med fokus på försäkringsbara risker samt risker som omfattas av lagen om skydd mot olyckor
- aktivt driva och finansiera utvecklingen av systemstöd
- aktivt informera om sin verksamhet gentemot nämnder och bolag

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- samtliga sakförsäkringar som stadens nämnder och bolagsstyrelser har behov av ska tecknas med bolagets medverkan. Bolaget ska optimera den försäkringsrisk som bolaget själv tar, i förhållande till storleken på det egna kapitalet och fastslagen risknivå
- fortsätta arbetet med att samordna bolagets administration med S:t Erik Livförsäkring AB
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

S:t Erik Försäkrings AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	1	1	1	1
Investeringar, mnkr	0	0	0	0

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

34. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **S:t Erik Försäkring AB** godkänns.

S:t Erik Livförsäkring AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB samt att minimera riskerna i denna pensionsskuld.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fortlöpande försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som ingåtts med övriga dotterbolag
- sträva efter att långsiktigt trygga de framtida pensionsåtagandena reallt
- tillsammans med koncernledningen utvärdera verksamheten avseende måluppfyllnad och initialt syfte
- fortsätta arbetet med att samordna bolagens administration med S:t Erik Försäkrings AB

- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

S:t Erik Livförsäkring AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	44	44	45	46
Investeringar, mnkr	0	0	0	0

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

35. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för S:t Erik Livförsäkring AB godkänns.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser. Syftet är att främja Stockholms utveckling och stadens förmögenhetsförvaltning.

Bolagets verksamhet ska under perioden inriktas på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling. Under perioden kommer verksamheten i hög grad att inriktas på uthyrning och förädling av lokaler i utvecklingsområden. Bolaget ska därutöver inventera fastighetsmarknaden, och med utgångspunkt i översiktsplanen arbeta med en investeringsstrategi, i syfte att främja Stockholms långsiktiga utveckling. Förslag till fastighetsförvärv ska löpande prövas utifrån investeringsstrategin.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- i samverkan med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov
- se över möjligheterna att ha tillfälliga studentbostäder i bolagets utvecklingsprojekt
- i samverkan med exploateringsnämnden fortsätta planeringen för utveckling av fastigheterna i Ulvsunda med tydlig inriktning på nya bostäder samt välfungerande handel och service
- tillsammans med övriga aktörer i området medverka i utrednings- och programarbetet för Söderstaden
- arbeta fram ett förslag till investeringsstrategi
- löpande pröva förslag till fastighetsförvärv och försäljning i syfte att främja Stockholms utveckling

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- tillsammans med kommunstyrelsen som leder arbetet utreda gränssnitt och organisation för strategiska markutvecklingsfrågor
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

S:t Erik Markutveckling AB	2015	2016	2017	2018
Resultat efter finansnetto, mnkr	24	28	31	31
Investeringar, mnkr	79	58	58	19

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer mäter hur nämnder och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Årsmålen för indikatorerna avser målvärdet för hela staden. Nämnderna och bolagen fastställer nämndens/bolagets årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Kommunfullmäktige kan även besluta om obligatoriska nämndindikatorer. För dessa fastställer nämnden/bolaget årsmål som följs upp i verksamhetsberättelsen.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2016	KF:s årsmål 2017	KF:s årsmål 2018
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	100 %	100 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	8 500 st	8 500 st
	Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	800 st	800 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 000 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	850 st	850 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	83	83	83
	Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	100 %	100 %
	Index Bra arbetsgivare	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
	Index Psykosocial arbetsmiljö	Fastställs 2016	Fastställs 2016	Fastställs 2016
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

36. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **S:t Markutveckling AB** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Mässfastigheter i Stockholm AB

BOLAGETS MÅL OCH UPPGIFTER

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och effektivt genomföra branschledande och återkommande mässor samt att genomföra kongresser, konferenser och evenemang för hela regionens bästa. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter, och Stockholmsmässan AB som är ett genomförandebolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm AB. Staden äger genom Stockholms Stadshus AB 50,4 procent av aktierna i Mässfastigheter i Stockholm AB, och Stockholms Handelskammare 49,6 procent.

Bolagets uppdrag är att marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet och politiken. Mässans evenemang ska vara socialt och etiskt försvarbara.

Stockholmsmässan AB ska med egna vinstmedel utveckla och underhålla anläggningen och företagets produkter samt lämna rimlig utdelning till ägarna. Bolaget ska arbeta aktivt med stadens miljöplan.

Verksamheten ska bedrivas inom den legala kompetensen för ägarna.

Verksamheten ska vidare ge förutsättningar att stärka Stockholm som en ledande mötesplats i norra Europa utifrån varumärket "The Capital of Scandinavia".

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- fortsätta utveckla anläggningen så att den är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser, evenemang samt kringtjänster
- effektivisera verksamheten och därigenom öka bolagets lönsamhet

Ett klimatsmart Stockholm

- utreda om Stockholmsmässans tak kan utnyttjas för produktion av förnybar el
- långsiktigt medverka till stadens mål om 70 procent matavfallsinsamling till 2020

RESULTAT OCH INVESTERINGAR

Bolagets resultat efter finansnetto prognostiseras till 50 mnkr för treårsperioden. Investeringsvolymen för perioden 2016 till 2018 bedöms uppgå till cirka 104 mnkr.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

37. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **Mässfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har i uppdrag att bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige samt annan därmed förenlig verksamhet. AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad är holdingbolag till AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad. Verksamheten bedrivs i det senare bolaget.

Verksamheten i AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella och andra mål. Därutöver har staden som ägare ett intresse av att säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark miljöprofil. AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad ska möta kundernas och samhällets krav på en fortsatt omställning till hållbar och prisvärd värme. Bolaget ska ha en tydlig målsättning att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtahamnen ska minska successivt med ambitionen att vara avvecklade helt senast år 2020.

Bolaget ska vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, AB Storstockholms Lokaltrafik och andra aktörer för att främja framkomligheten.

Kommunfullmäktige har fattat beslut om nytt konsortialavtal avseende AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad. Avtalet träder i kraft 1 januari 2016 och i samband med det kommer bolaget att vara självfinansierat.

Ägardirektiv för 2016-2018

BOLAGET SKA

Ett Stockholm som håller samman

- fortsätta att utveckla fjärrvärmenätet i Stockholmsområdet till 2020 för att kunna erbjuda fler invånare fjärrvärme
- arbeta för en fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm

Ett klimatsmart Stockholm

- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen
- utifrån målsättningen att KVV6 ska avvecklas ta fram en plan för att trygga Stockholms framtida fjärrvärme
- fortsätta driva projektet Öppen fjärrvärme och etablera världens första öppna fjärrvärmenät, i syfte att återvinna energi i stor skala och bidra till en mer hållbar stad

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden
- arbeta för att sammanlänka produktions- och distributionskapaciteten tillsammans med andra fjärrvärmeaktörer, i syfte att optimera miljö-, energi- och ekonominyttan

RESULTAT OCH INVESTERINGAR

Bolagets resultat efter finansnetto prognostiseras till cirka 5,6 mdkr för treårsperioden. Investeringsvolymen för perioden 2016 till 2018 bedöms uppgå till cirka 5,4 mdkr.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

38. Förslaget till mål och ägardirektiv för 2016-2018 för **AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad** godkänns.